

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти
магістр

на тему: «Методика обліку власного капіталу та аналіз фінансової стійкості»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
Облік і оподаткування
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 071 Облік і оподаткування
групи 1
Хрипун Є. О.
Керівник: Зоря О. П.
Рецензент: Прокопишин О. С.

Полтава 2025 року

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет обліку та фінансів

Кафедра обліку і оподаткування

Освітньо-професійна програма Облік і оподаткування

Спеціальність 071 Облік і оподаткування

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

ЗАТВЕРДЖУЮ**Завідувач кафедри**

_____ Наталія КАНЦЕДАЛ

14 листопада 2024 року

З А В Д А Н Н Я**НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ****Хрипуна Євгена Олександровича**

1. Тема кваліфікаційної роботи: «Методика обліку власного капіталу та аналіз фінансової стійкості»

керівник роботи: доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку і оподаткування Зоря Олексій Петрович

Затверджено засіданням кафедри протокол № 5 від 07 жовтня 2024 р.

2. Строк подання здобувачем вищої освіти роботи 11 грудня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи:

фінансова звітність приватного підприємства «Агротімімакс» Полтавського району за 2022 – 2024 рр.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

Розділ 1. Теоретико-методичні основи обліку власного капіталу

Розділ 2. Облік власного капіталу

Розділ 3. Аналіз фінансової стійкості підприємства

5. Перелік графічного матеріалу: схеми, рисунки, графіки, діаграми за темою та об'єктом дослідження.

6. Дата видачі завдання: 14 листопада 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір і затвердження теми роботи.	03.10.2024 р. – 29.10.2024 р.	
2	Затвердження завдання на кваліфікаційну роботу, узгодження плану	30.10.2024 р. – 14.11.2024 р.	
3	Опрацювання літературних джерел	15.11.2024 р. – 10.11.2025 р.	
4	Збір, вивчення і обробка інформації, необхідної для виконання роботи	15.11.2024 р. – 10.11.2025 р.	
5	Виконання теоретичного розділу роботи	15.11.2024 р. – 03.02.2025 р.	
6	Виконання аналітичних розділів роботи	04.02.2025 р. – 10.11.2025 р.	
7	Оформлення тексту роботи	11.11.2025 р. – 21.11.2025 р.	
8	Попередній захист роботи на кафедрі	24.11.2025 р. – 26.11.2025 р.	
9	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень і пропозицій	27.11.2025 р. – 03.12.2025 р.	
10	Нормо-контроль	04.12.2025 р. – 10.12.2025 р.	
11	Захист кваліфікаційної роботи	22.12.2024 р. - 24.12.2025 р.	

ЗМІСТ

	ст.
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ	8
1.1. Економічний зміст власного капіталу, елементи та функції	8
1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення.....	18
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ.....	26
2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства.....	26
2.2. Облік власного капіталу та відображення інформації у звітності.....	31
2.3. Податкові аспекти обліку власного капіталу.....	48
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	54
3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання	54
3.2. Оцінювання фінансової стійкості підприємства за системою відносних показників та аналіз типу фінансової стійкості підприємств....	69
3.3. Розрахунок і факторний аналіз порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості	81
ВИСНОВКИ.....	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	94
ДОДАТКИ.....	104

ВСТУП

Актуальність теми. Останніми роками в Україні та світі зростає роль власного капіталу як ключового елементу фінансової стійкості підприємств, що зумовлено посиленням конкуренції, нестабільністю ринкового середовища, ризиками військового стану, інвестиційною невизначеністю та потребою бізнесу у забезпеченні довгострокового розвитку. Власний капітал виступає основою формування активів, гарантує фінансову незалежність і захищає інтереси інвесторів, кредиторів та держави. Саме тому питання організації обліку та аналітичного контролю власного капіталу набувають особливої актуальності у сучасних умовах, коли підприємства мають забезпечувати прозорість фінансової звітності, відповідність вимогам національних і міжнародних стандартів, ефективне управління капітальною структурою та оцінку фінансової стійкості. Водночас існує низка практичних проблем – від правильного формування статутного капіталу та відображення операцій із додатковим і резервним капіталом до розкриття інформації у фінансовій звітності та дотримання податкового законодавства. Тому комплексне дослідження теоретичних і методичних засад обліку власного капіталу, його впливу на фінансовий стан підприємства і використання сучасних методів аналізу є важливим завданням для розвитку ефективної системи управління та підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та розробці практичних підходів до організації обліку власного капіталу підприємства, а також оцінюванні його впливу на фінансову стійкість суб'єкта господарювання на основі аналізу системи показників. Для досягнення поставленої мети визначено такі основні завдання дослідження: 1) проаналізувати економічну сутність, структуру та функції власного капіталу підприємства; 2) Дослідити стан наукової розробки проблеми та окреслити основні напрями її вирішення у сучасних умовах; 3) Розкрити

організаційно-правові засади діяльності підприємства та особливості його облікової політики щодо формування і використання власного капіталу; 4) Розглянути методику бухгалтерського обліку операцій з формування, зміни та використання власного капіталу і порядок відображення інформації у фінансовій звітності; 5) З'ясувати податкові аспекти, пов'язані з обліком власного капіталу; 6) Провести аналіз фінансово-економічного стану підприємства; 7) Оцінити рівень фінансової стійкості підприємства на основі системи відносних показників та визначити тип фінансової стійкості; 8) Виконати розрахунок порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості підприємства, здійснити їх факторний аналіз; 9) Запропонувати рекомендації щодо вдосконалення обліку та підвищення рівня фінансової стійкості підприємства.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єкт дослідження – процес формування, обліку та використання власного капіталу підприємства в системі бухгалтерського обліку та фінансового управління. Предмет дослідження – теоретичні, методичні та практичні підходи до організації обліку власного капіталу, порядок його відображення у фінансовій звітності, податкові аспекти та методи оцінювання впливу власного капіталу на фінансову стійкість підприємства.

Методи дослідження. У процесі виконання кваліфікаційної роботи використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, що забезпечили досягнення поставленої мети, а саме: діалектичний метод та метод теоретичного узагальнення – для розкриття економічної сутності власного капіталу, визначення його функцій і ролі у діяльності підприємства; абстрактно-логічний метод – для теоретичного обґрунтування підходів до обліку та аналізу власного капіталу; аналіз і синтез – для дослідження структури власного капіталу та узагальнення наукових підходів до його обліку; порівняльний аналіз – для вивчення особливостей організації обліку власного капіталу відповідно до вимог національних і міжнародних стандартів;

документальний метод – для аналізу первинних документів, облікових регістрів та фінансової звітності підприємства; економіко-статистичні методи – для оцінювання фінансово-економічного стану підприємства та розрахунку відносних показників фінансової стійкості.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в поглибленні теоретико-методичних засад обліку власного капіталу та оцінювання фінансової стійкості підприємства, а саме: 1) удосконалено підхід до організації обліку власного капіталу шляхом розроблення внутрішньої форми узагальнення інформації про його зміни з деталізацією джерел формування (внески засновників, емісійний дохід, резерви, нерозподілений прибуток), що підвищує прозорість і контроль фінансових потоків; 2) розвинуто методичний підхід до оцінювання фінансової стійкості на основі поєднання традиційних фінансових коефіцієнтів із інструментами маржинального аналізу (пори́г рентабельності, запас фінансової стійкості, операційний важіль), що забезпечує комплексність оцінки та своєчасне виявлення ризиків.

Практичне значення полягає у можливості застосування запропонованих підходів у формуванні облікової політики та внутрішньої звітності підприємства для підвищення прозорості даних, оперативності управлінських рішень і зміцнення фінансової стабільності. Отримані результати можуть бути використані бухгалтерами, фінансовими менеджерами та економістами в аналітичній і контрольній роботі.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження апробовано на VIII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін» (30 жовтня 2025 р., м. Полтава) та на науково-практичній конференції «Сучасний стан і перспективи вдосконалення практичної підготовки здобувачів вищої освіти факультету обліку та фінансів» (Полтава, ПДАУ, 2025).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано наукові праці у матеріалах конференції, загальним обсягом 0,6 др. арк.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

1.1. Економічний зміст власного капіталу, елементи та функції

Капітал належить до базових економічних категорій, що визначають зміст і результати діяльності будь-якого суб'єкта господарювання. Власний капітал посідає провідне місце у структурі фінансових ресурсів підприємства, оскільки забезпечує його довгострокове фінансування, формує фінансову незалежність, виступає індикатором кредитоспроможності та впливає на інвестиційну привабливість. Концепція капіталу має давні історичні корені: ще Аристотель трактував його як форму багатства, розрізняючи природні ресурси та накопичені цінності [23]. Подальша еволюція економічної думки сприяла формуванню різних підходів – від трактування капіталу як сукупності матеріальних та грошових засобів до сучасного розуміння його як джерела формування активів і результату господарської діяльності, включаючи прибуток, реінвестований у розвиток підприємства.

У нинішніх умовах власний капітал розглядається як сукупність ресурсів, сформованих за рахунок внесків засновників, емісійного доходу, резервів та нерозподіленого прибутку, що забезпечує стабільність та розвиток підприємства. Його багатокомпонентна структура – зареєстрований, додатковий, резервний капітал, нерозподілений прибуток та інші елементи – потребує чіткої організації обліку та систематичного аналітичного контролю. Це зумовлює необхідність дотримання нормативно-правових вимог, положень національних і міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та врахування інформаційних запитів внутрішніх і зовнішніх користувачів [8].

Таким чином, дослідження економічної природи та функціональної ролі власного капіталу є важливим для забезпечення фінансової стійкості й ефективного управління підприємством, а також для вдосконалення

методології його обліку й аналізу в сучасному економічному середовищі [9].

Водночас різноманітність наукових підходів до трактування сутності капіталу та механізмів його відображення в обліку свідчить про еволюцію економічних поглядів і потребує систематизації – табл. 1.1.

Таблиця 1

Наукові підходи до трактування сутності капіталу та його обліку

Автор(и)	Основний зміст дослідження	Ключовий висновок / внесок
Сао Q.Z. [1]	Дослідження взаємозв'язку фінансового мислення та інвестиційної практики у фондах прямих інвестицій	Доведено важливість знань фінансового обліку для ефективних інвестиційних рішень, особливо за умов недостатнього досвіду інвесторів
Li W.M., Si Y.M. [2]	Розгляд обліку капіталу в умовах «нової економіки» та домінування людського капіталу	Запропоновано оновлену концептуальну модель обліку капіталу, орієнтовану на сучасні управлінські вимоги та приріст нематеріальних активів
Morris R.D., Gordon I. [3]	Аналіз впровадження методу участі в капіталі австралійськими компаніями до і після AAS 14	Встановлено опортуністичний характер застосування методу, коли вибір форми розкриття залежав від впливу на результати, а не від потреби підвищення прозорості
Rudnytskyi V.S., Derii V.A., Krupka Ya.D. [4]	Дослідження інвестиційної природи власного капіталу	Обґрунтовано роль власного капіталу як бази формування потенціалу підприємства та рекомендовано розширити розкриття інформації щодо його участі в інвестиційному процесі
Tereshchenko O.O., Babiak N.D. [5]	Вплив тіньової економіки на вартість власного капіталу	Встановлено наявність від'ємної премії за ризик у тіньовому секторі та доведено негативний вплив тінізації на капіталізацію та оцінку інвестицій
Wu J. [6]	Аналіз методів обліку довгострокових інвестицій та переходу між ними	Узагальнено шість підходів до зміни методу оцінки інвестицій; визначено відмінності між старими та новими принципами облікової політики
Вахович І. та ін. [13]	Вплив фінансових і нефінансових факторів на капіталізацію машинобудівних підприємств України	Розроблено модель ранжування індикаторів для формування управлінських рішень щодо зростання капіталізації та зміцнення власного капіталу
Задорожний З.-М. та ін. [26]	Теоретико-методичні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємств	Запропоновано універсальний трикомпонентний показник і систему коефіцієнтів для комплексної оцінки фінансової рівноваги і пошуку резервів її зміцнення

Аналіз представлених наукових підходів свідчить, що сучасні дослідження питань власного капіталу дедалі більше виходять за межі його традиційного трактування як простого джерела фінансування. Значна увага приділяється ролі власного капіталу у формуванні стратегічного потенціалу підприємства, його здатності забезпечувати фінансову стабільність, інвестиційну привабливість та довгострокову конкурентоспроможність. Дослідники акцентують увагу на необхідності прозорого та обґрунтованого розкриття інформації про капітал у фінансовій звітності, адже саме якість облікових даних визначає рівень довіри інвесторів та інших користувачів інформації.

Науковці також підкреслюють, що трансформація економіки, зростання ролі нематеріальних активів і людського капіталу зумовлюють потребу перегляду традиційних підходів до оцінювання й обліку власного капіталу. Інноваційні концепції, орієнтовані на нову економіку, передбачають розширення меж капіталу та включення інформації про нефінансові чинники розвитку підприємства. Водночас зберігається актуальність питань методології обліку інвестицій та визначення умов переходу між методами оцінювання, що є передумовою достовірності фінансової інформації [26].

Окремого значення набуває дослідження фінансової стійкості як результативного прояву ефективного управління капіталом. Запропоновані науковцями аналітичні моделі та системи коефіцієнтів дають змогу комплексно оцінювати фінансову рівновагу підприємства незалежно від його форми власності та масштабу діяльності, своєчасно виявляти ризики та резерви її зміцнення. Таким чином, сучасний науковий дискурс щодо власного капіталу поєднує теоретичну еволюцію поняття, оновлення підходів до його обліку та оцінки, а також посилення уваги до аналітичних інструментів, що забезпечують стратегічну стійкість і розвиток підприємств в умовах ринкової невизначеності.

Окрім теоретичного аналізу сутності та структури власного капіталу, важливим є дослідження нормативно-правової бази, що регламентує порядок

його формування, відображення та розкриття у звітності. Сучасна система облікового регулювання в Україні поєднує норми національного законодавства, положень (стандартів) бухгалтерського обліку, вимоги міжнародних стандартів фінансової звітності, а також рекомендації професійних організацій. З огляду на постійні зміни економічного середовища, інтеграцію з міжнародними ринками капіталу та активізацію інвестиційних процесів, нормативне поле обліку власного капіталу потребує системного вивчення.

Доцільним є аналіз законодавчих актів, що визначають правовий статус суб'єктів господарювання, внутрішні процедури формування статутного капіталу, механізми розподілу прибутку, створення резервів, а також податкові аспекти операцій з капіталом. Особливої уваги заслуговує регламентація оприлюднення інформації про власний капітал у фінансовій звітності, оскільки прозорість, повнота і достовірність таких даних формують довіру інвесторів, кредиторів і державних інституцій. Аналіз нормативно-правового забезпечення дозволяє визначити ступінь відповідності національної методології міжнародним практикам, виявити потенційні прогалини та окреслити шляхи удосконалення облікової політики підприємств [19].

Тож, з огляду на складність формування та використання власного капіталу, а також необхідність забезпечення прозорості фінансової інформації, важливо проаналізувати нормативно-правову базу, яка регулює порядок його обліку та розкриття у звітності. Нормативні акти формують методологічні засади обліку, визначають вимоги до структури власного капіталу, порядок його зміни, а також критерії інформаційного забезпечення зовнішніх і внутрішніх користувачів. Систематизація таких документів дає змогу визначити їх роль у забезпеченні єдності облікової практики, відповідності міжнародним стандартам та підвищенні достовірності фінансової звітності підприємств.

У табл. 1.2 узагальнено ключові нормативні джерела, що регламентують облік власного капіталу в Україні, їх зміст та значення для практичної

діяльності суб'єктів господарювання.

Таблиця 1.2

Нормативно-правове регулювання обліку власного капіталу в Україні

Нормативно-правовий акт	Основні положення щодо власного капіталу	Значення для практики обліку
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [51]	Визначає складові власного капіталу, структуру Балансу (Звіту про фінансовий стан) та порядок розкриття інформації у Звіті про власний капітал	Базовий стандарт для класифікації елементів капіталу й відображення їх змін у звітності
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [68]	Регламентує принципи ведення обліку, достовірність, повноту та послідовність відображення даних про власний капітал	Формує правові засади ведення обліку та відповідальність за якість облікової інформації
Закон України «Про акціонерні товариства»	Визначає порядок формування, збільшення та зменшення статутного капіталу, процедури емісії акцій та створення резервного капіталу	Встановлює вимоги до корпоративного капіталу й захисту прав акціонерів
Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [71]	Регулює порядок формування та внесення часток учасників, розподілу прибутку; не містить обов'язкової норми щодо резервного капіталу	Забезпечує гнучкість механізму формування капіталу й внутрішніх корпоративних рішень
Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності [44]	Уточнюють порядок відображення інформації про власний капітал у фінансовій звітності підприємств	Забезпечують коректність технічного оформлення показників звітів
МСФЗ та Концептуальна основа фінансової звітності	Розглядають капітал як залишковий інтерес у активах після вирахування зобов'язань; визначають принципи визнання, оцінки та розкриття	Забезпечують гармонізацію національної практики зі світовими стандартами, необхідну для бізнесу з інвестиційними та міжнародними зв'язками

Нормативно-правове забезпечення обліку власного капіталу в Україні є багаторівневою системою, яка охоплює законодавчі акти, національні стандарти бухгалтерського обліку, міжнародні стандарти фінансової звітності та методичні рекомендації. Центральне місце у цій системі посідає Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [68], який

визначає загальні принципи організації обліку, основи формування облікової політики підприємства, вимоги до достовірності, повноти й послідовності відображення економічної інформації. Саме цей закон формує концептуальні підходи до визнання і відображення власного капіталу як одного з ключових елементів фінансової звітності.

Важливе методологічне значення належить НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [51], який деталізує структуру власного капіталу, визначає обов'язкові елементи балансу та порядок розкриття інформації у звіті про власний капітал. Додаткове регулювання здійснює П(С)БО 5 «Звіт про власний капітал», що встановлює зміст та формат подання інформації про зміни капіталу, зокрема щодо нерозподіленого прибутку, резервів, емісійного доходу та інших компонентів. Зазначені стандарти забезпечують уніфікацію методології, сприяють формуванню прозорості та порівнянної фінансової звітності.

Корпоративний аспект формування власного капіталу врегульовано спеціальними законодавчими актами, насамперед Законом України «Про акціонерні товариства» та Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [71]. Перший документ регламентує порядок емісії акцій, встановлення мінімального розміру статутного капіталу, формування обов'язкових резервів та захисту інтересів акціонерів. Другий закон визначає особливості внесення часток учасників, розподілу прибутку ТОВ і ТДВ, а також передбачає більшу гнучкість у формуванні резервного капіталу, що дозволяє адаптувати корпоративну модель фінансування до специфіки діяльності підприємства.

Методичні рекомендації щодо складання фінансової звітності визначають технічні аспекти відображення капіталу в облікових регістрах та формах звітності, забезпечуючи практичну реалізацію положень стандартів. Водночас важливу роль відіграють Міжнародні стандарти фінансової звітності та Концептуальна основа МСФЗ, які формують загальну логіку трактування

капіталу як залишкового інтересу власників у активах підприємства після вирахування зобов'язань. Для суб'єктів, що звітують за МСФЗ, застосування цих положень забезпечує інтеграцію у глобальний фінансовий простір, підвищує інвестиційну привабливість і транспарентність бізнес-процесів.

Загалом, нормативно-правова система, що регулює облік власного капіталу в Україні, поступово наближається до міжнародних вимог та забезпечує підприємствам можливість формувати достовірну й аналітично корисну інформацію для різних груп користувачів. Разом із тим її подальший розвиток зумовлений потребою адаптації до динаміки фінансових ринків, зростання ролі нематеріальних ресурсів та посилення вимог до корпоративної прозорості й відповідальності [19].

У контексті гармонізації національної системи бухгалтерського обліку з міжнародними вимогами надзвичайно важливо враховувати положення Міжнародних стандартів фінансової звітності, які регламентують принципи формування і відображення власного капіталу. У МСФЗ відсутній прямий термін «власний капітал» у традиційному для українського обліку значенні – натомість використовується поняття «чисті активи» (net assets), що визначає залишковий інтерес власників у активах після погашення зобов'язань. Такий підхід узгоджується з концепцією капіталу як економічного ресурсу та підкреслює його функціональну роль у забезпеченні фінансової стабільності підприємства.

Регулювання обліку та розкриття інформації про капітал у МСФЗ є комплексним та охоплює питання класифікації фінансових інструментів, оцінки впливу подій після звітного періоду, податкових наслідків, розрахунку прибутку на акцію та вимог до звітності. Це забезпечує прозорість, уніфікацію підходів і високу інформативність фінансових звітів для інвесторів та інших користувачів.

Для систематизації основних міжнародних стандартів, що регулюють облік та розкриття інформації про власний капітал, наведемо табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Ключові МСФЗ щодо обліку та розкриття інформації про власний капітал

Стандарт	Сфера регулювання	Значення для відображення власного капіталу
Концептуальна основа МСФЗ (Conceptual Framework)	Визначення капіталу, принципи формування звітності	Формує базові підходи до трактування капіталу як чистих активів
МСБО 1 “Подання фінансової звітності”	Загальні вимоги до складання фінансової звітності та розкриття інформації про капітал і дивіденди	Забезпечує прозорість структури власного капіталу та змін у ньому
МСБО 8 “Облікова політика, зміни в облікових оцінках та помилки”	Порядок зміни облікової політики та виправлення помилок	Коригування капіталу при ретроспективних змінах і виправленнях
МСБО 10 “Події після звітного періоду”	Визнання подій після дати балансу, у т.ч. дивідендів	Визначення моменту визнання дивідендів у складі капіталу
МСБО 12 “Податки на прибуток”	Відображення поточних і відстрочених податків	Податкові коригування впливають на величину власного капіталу
МСБО 21 “Вплив змін валютних курсів”	Курсові різниці та їх відображення	Формує складові капіталу при мультивалютній діяльності
МСБО 32 “Фінансові інструменти: подання”	Класифікація інструментів як зобов'язань або капіталу	Розмежовує власний капітал та фінансові зобов'язання
МСФЗ 7 “Фінансові інструменти: розкриття інформації”	Вимоги до розкриття інформації про інструменти власного капіталу	Забезпечує розкриття ризиків і характеристик капітальних інструментів
МСФЗ 9 “Фінансові інструменти”	Визнання, оцінка та знецінення інструментів капіталу	Визначає оцінку інструментів, що впливають на власний капітал
МСБО 33 “Прибуток на акцію”	Розрахунок та розкриття прибутку на акцію	Важливий для публічних підприємств та оцінки їх капіталізації

Викладені стандарти формують методологічну основу обліку власного капіталу відповідно до міжнародних практик, забезпечуючи прозорість, порівнянність та достовірність фінансової інформації для широкого кола користувачів. Їх застосування сприяє підвищенню інвестиційної привабливості підприємств та інтеграції національного бізнес-середовища у світовий фінансовий простір. На відміну від підходу МСФЗ, де акцент робиться на концепції чистих активів, національна методологія детально визначає складові власного капіталу та механізм їх формування, що забезпечує прозорість

структури капіталу та контроль за рухом коштів власників. Такий підхід спрямований на точну ідентифікацію джерел фінансування діяльності підприємства, а також чітке розмежування зобов'язань і прав учасників [41].

Відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку, структура власного капіталу складається з низки взаємопов'язаних елементів, що відображають різні аспекти участі власників у формуванні ресурсів підприємства та розподілі його фінансових результатів. До основних складових належать статутний, додатковий, резервний капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток), неоплачений та вилучений капітал. Їх зміст і функціональне призначення узагальнено в табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Структура власного капіталу підприємства за національними стандартами бухгалтерського обліку

Елемент власного капіталу	Економічна сутність	Роль у діяльності підприємства
Статутний капітал	Внески засновників або емісія акцій при створенні підприємства	Забезпечує юридичну базу діяльності, визначає частки учасників, є показником мінімальної фінансової стабільності
Додатковий капітал	Зростання вартості активів понад внески власників (дооцінка, емісійний дохід, безоплатно отримані активи)	Служить джерелом покриття збитків, може бути спрямований на збільшення статутного капіталу, відображає приріст власного фінансового потенціалу
Резервний капітал	Частина прибутку, спрямована на покриття можливих втрат та забезпечення стабільності	Виконує захисну функцію, створює фінансову подушку безпеки, забезпечує гнучкість у виплаті дивідендів та виконанні зобов'язань
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Залишок чистого прибутку після податків і дивідендів	Основне внутрішнє джерело фінансування розвитку, формування резервів та інвестиційних програм
Неоплачений капітал	Заборгованість учасників за оголошеними внесками	Тимчасово зменшує фактичний розмір власного капіталу, свідчить про невиконані зобов'язання засновників
Вилучений капітал	Викуплені власні акції (частки) підприємства	Зменшує капітал, використовується для регулювання структури власності або подальшої реалізації

Після визначення структури власного капіталу важливим є розгляд

механізмів формування статутного капіталу як базового елемента капіталізації підприємства. Національне законодавство передбачає різні форми внесків учасників, що дають змогу забезпечити гнучкість фінансування на етапі створення та розвитку бізнесу [42]. Формування статутного капіталу може здійснюватися як у грошовій, так і в негрошовій формі, що дозволяє враховувати особливості бізнес-моделі, ресурсні можливості засновників та вимоги банківського і валютного контролю. Зокрема, учасниками можуть виступати як фізичні, так і юридичні особи, а внески можуть мати форму коштів, майна або майнових прав [73]. Кожен із способів передбачає специфічні процедури підтвердження, оцінки та документального оформлення, що забезпечують правомірність і прозорість формування статутного капіталу. Узагальнена характеристика можливих форм внесків наведена в табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Способи формування статутного капіталу підприємства

Спосіб внеску	Опис	Особливості оформлення	Переваги	Потенційні ризики / складності
1	2	3	4	5
Грошові внески резидентів-фізичних осіб	Внесення коштів готівкою через банк або безготівковий переказ	Квитанція банку, рішення засновників	Простота, швидкість, прозора операція	Необхідність підтвердження джерел походження коштів у окремих випадках
Грошові внески юридичних осіб-резидентів	Переказ коштів виключно безготівково	Банківська платіжна інструкція, протокол	Контрольованість і прозорість розрахунків	Вимагає наявності коштів на рахунку, внутрішній фінмоніторинг
Грошові внески нерезидентів	Переказ коштів в іноземній валюті з подальшою конвертацією в гривню	Документи для валютного контролю, підтвердження джерел коштів	Доступ до іноземного капіталу	Валютний контроль, курсові різниці, потреба узгодження з банком
Внесення майна (основні засоби, транспорт, нерухомість)	Передача матеріальних активів у власність підприємства	Акт приймання-передачі, договір, державна реєстрація	Залучення ресурсів без грошових витрат	Потреба оцінки, оформлення переходу права власності

Продовж. табл. 1.4

1	2	3	4	5
Внесення цінних паперів	Передача корпоративних прав, акцій, облігацій	Відкриття рахунку в цінних паперах, операція депонування	Формування стратегічних партнерств	Регуляторні процедури ринку капіталу
Внесення прав інтелектуальної власності	Передача програмного забезпечення, торговельних марок, патентів	Договір передачі прав, реєстраційні дії	Важливо для ІТ-бізнесу та стартапів, дозволяє оцінити знання й технології	Необхідність професійної оцінки, юр. перевірка прав
Внесення корпоративних прав в інших компаніях	Передача частки у статутному капіталі іншої юридичної особи	Договір, зміни в реєстрі учасників іншої компанії	Можливість створення бізнес-групи	Складність структури власності, тривалі процедури
Інші майнові права	Інші активи, здатні мати економічну цінність	Варіативність юридичного оформлення	Гнучкість	Неоднозначність оцінки та підтвердження права

Таким чином, формування статутного капіталу може здійснюватися різними способами, що дозволяє підприємствам гнучко адаптуватися до фінансових потреб та умов ринку. Вибір форми внеску визначається законодавчими обмеженнями, ресурсами засновників та вимогами банківського і валютного регулювання. Належне документальне оформлення та оцінка внесків забезпечують достовірність інформації про капітал, підвищують рівень корпоративної прозорості та зміцнюють фінансову дисципліну підприємства.

1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення

Дослідження питань формування, обліку та аналізу власного капіталу посідає важливе місце в економічній науці та практиці управління підприємством. Власний капітал розглядається як стратегічний ресурс, що

визначає фінансову незалежність, стійкість і здатність суб'єкта господарювання до довгострокового розвитку. У науковій літературі сформувався широкий спектр підходів до трактування його сутності, структури та функцій, що відображає складність і багатогранність цієї категорії. Разом із тим, у науковому дискурсі зберігаються дискусійні питання, пов'язані з вибором оптимальних облікових підходів, розкриттям інформації про капітал у фінансовій звітності, визначенням впливу податкового регулювання на його формування, а також удосконаленням інструментів аналізу та управління капітальною структурою. Це зумовлює необхідність узагальнення наукових позицій і виокремлення провідних напрямів дослідження, що сприятиме формуванню системного уявлення про проблематику власного капіталу та пошуку ефективних методологічних рішень [19].

Значний внесок у дослідження еволюції підходів до відображення капіталу у фінансовій звітності зробили Morris R.D. та Gordon I. [3], які проаналізували практику застосування методу участі в капіталі австралійськими компаніями до та після введення стандарту AAS 14. Дослідники встановили, що впровадження зазначеного методу нерідко носило опортуністичний характер: вибір форми розкриття інформації залежав не стільки від вимог до підвищення прозорості звітності та договірної ефективності, скільки від можливості оптимізувати фінансові результати, що свідчить про вплив інституційного середовища на поведінку суб'єктів звітування.

Цікавим є дослідження Сао Q.Z. [1], який звертає увагу на відмінності між бухгалтерською логікою формування показників та управлінсько-інвестиційним підходом, характерним для діяльності фондів прямих інвестицій. Науковець доводить, що глибоке розуміння принципів фінансового обліку є ключовою умовою прийняття обґрунтованих інвестиційних рішень, особливо у середовищі високої інформаційної асиметрії та недостатньої компетентності інвесторів. Це підкреслює інтеграційний характер облікової інформації у

процесі формування капітальних стратегій бізнесу.

Суттєвий теоретичний внесок здійснили Li W.M. та Si Y.M. [2], які аргументували необхідність модернізації підходів до обліку капіталу відповідно до концепцій «нової економіки», де ключовим фактором є людський капітал та інтелектуальні ресурси. Автори запропонували концептуальну модель, яка розширює межі традиційного бухгалтерського розуміння капіталу, включаючи нематеріальні активи, управлінські знання та компетентності, що зумовлює переосмислення функцій капіталу у забезпеченні довгострокової конкурентоспроможності підприємства.

Проблематика методичних підходів до обліку довгострокових інвестицій розкрита у праці Wu J. [6], який здійснив ґрунтовний аналіз застосування вартісного методу та методу участі в капіталі, а також особливостей переходу між ними як зміни облікової політики. У дослідженні систематизовано шість ключових сценаріїв такого переходу та окреслено принципові відмінності між традиційними й сучасними підходами до відображення інвестицій, що забезпечує точність і порівнюваність фінансової інформації.

Важливі аспекти взаємозв'язку власного капіталу з інституційними та макроекономічними чинниками висвітлено у дослідженні Tereshchenko O.O. та Babiak N.D. [5]. Автори проаналізували вплив тіньової економіки на вартість власного капіталу та довели наявність так званої «негативної премії за ризик» у тіньовому секторі, коли інвестори фактично погоджуються на нижчу дохідність через відсутність прозорості та офіційного регулювання. Дослідники наголошують, що тінізація доходів призводить до викривлення фінансових потоків, зниження офіційних показників капіталізації, погіршення якості фінансової звітності та розмивання бази для об'єктивної оцінки інвестиційної привабливості підприємств. Це підкреслює необхідність інституційних реформ, спрямованих на зниження рівня тінізації економіки для забезпечення справедливого формування вартості капіталу.

Проблематика впливу фінансових і нефінансових факторів на ринкову

капіталізацію підприємств розкрита у праці Вахович І., Кривов'язюк І., Ковальчук Н., Ковальської Л., Дорош В. та Бурбан О. [13]. Науковці дослідили машинобудівні підприємства України й сформували модель ранжування ключових індикаторів, які визначають динаміку їх власного капіталу та грошових потоків. Серед таких індикаторів – фінансові результати, інвестиційна активність, інноваційна діяльність, а також нефінансові чинники, зокрема рівень корпоративного управління та стратегічна орієнтація підприємства. Запропонована модель дозволяє формувати обґрунтовані управлінські рішення, спрямовані на підвищення капіталізації, зміцнення фінансової стійкості та покращення конкурентних позицій.

Інвестиційна природа власного капіталу акцентована у роботах Rudnytskyi V.S., Derii V.A. та Krupka Ya.D. [4]. Автори наголошують, що власний капітал є ключовим джерелом формування економічного потенціалу підприємства, забезпечуючи стабільність фінансування, можливість реалізації стратегічних проєктів та здатність протистояти зовнішнім ризикам. Дослідники акцентують на важливості розширення розкриття інформації у фінансовій звітності щодо інвестиційної ролі власного капіталу, що сприятиме більш точній оцінці ефективності його використання та зміцненню довіри інвесторів.

Узгодження методичного інструментарію аналізу власного капіталу з оцінкою фінансової стійкості представлено у дослідженні Задорожного З.-М., Муравського В., Жукевича С., Хоми Н., Данилюка І. та Башуцького Р. [26]. Автори обґрунтували застосування балансової моделі фінансової рівноваги та запропонували трикомпонентний індикатор разом із системою аналітичних коефіцієнтів, які дозволяють комплексно оцінити фінансову стійкість підприємства незалежно від масштабів діяльності та організаційно-правової форми. Такий підхід забезпечує універсальність діагностики, можливість своєчасного виявлення ризиків і визначення напрямів зміцнення капітальної бази підприємства.

В умовах постійного розвитку корпоративного законодавства питання

формування та структурування власного капіталу підприємств, зокрема товариств з обмеженою відповідальністю, набуває особливої практичної ваги. Еволюція нормативного підходу до складових власного капіталу зумовлена потребою забезпечення гнучкості фінансування, розширення можливостей залучення інвестицій та підвищення стійкості підприємств до зовнішніх економічних ризиків. Саме тому важливо розглянути особливості правового регулювання статутного й додаткового капіталу ТОВ, а також їх роль у формуванні фінансової бази суб'єктів господарювання [15].

31 липня 2025 року Верховна Рада України прийняла Закон №4564-IX «Про внесення змін до статті 12 Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю”» [69], яким було доповнено механізм формування власного капіталу ТОВ можливістю створення додаткового капіталу за рахунок внесків учасників. На відміну від статутного капіталу, новостворений додатковий капітал формується без зміни його розміру та без коригування номінальної вартості часток учасників, що запроваджує альтернативний інструмент внутрішнього фінансування та посилює гнучкість корпоративного капіталу. Запроваджене правове нововведення дозволяє товариствам залучати додаткові внески від учасників без проведення процедур збільшення статутного капіталу, що традиційно супроводжується значним обсягом юридично-процедурних дій. Такий підхід сприяє оперативному зміцненню фінансової бази підприємства, не порушуючи баланс корпоративних прав учасників та структуру їх часток. Окрім того, додатковий капітал може використовуватися для фінансування інвестиційних проєктів, покриття збитків або формування резервів [41].

З огляду на це доцільно здійснити порівняльний аналіз статутного та додаткового капіталу ТОВ, визначивши їх правову природу, функціональне призначення, механізми формування, вплив на корпоративні права, податкові наслідки та підходи до відображення в обліковій політиці підприємства – табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Моделі використання статутного та додаткового капіталу у ТОВ

Модель	Характеристика	Вплив на частки учасників	Переваги	Потенційні ризики/особливості
Пропорційні внески	Додаткові внески усіх учасників пропорційно часткам у СК	Структура часток не змінюється	Швидкість, відсутність реєстраційних процедур, прозорість	Потребує фінансових ресурсів у всіх учасників
Непропорційні внески	Один/декілька учасників вносять більше	Частки не змінюються, але виникає економічний дисбаланс	Гнучкість; можливість фінансування одним учасником	Потреба у корпоративному договорі для компенсації; потенційний податковий інтерес
Внесок зовнішнього інвестора	Інвестор вносить кошти в додатковий капітал, мінімальна частка в СК тимчасово	Частки можуть коригуватись у майбутньому	Можливість залучення інвестицій без негайної зміни структури власності	Необхідність договірних гарантій, складні умови конвертації

Наведений аналіз дає змогу глибше зрозуміти роль кожного елементу у структурі власного капіталу та сформувані практичні рекомендації щодо їх оптимального використання в діяльності підприємств.

Основні моделі співіснування статутного і додаткового капіталу:

1. Пропорційні внески учасників. За цією моделлю всі учасники товариства здійснюють внески до додаткового капіталу пропорційно до їх часток у статутному капіталі. Такий підхід забезпечує збереження структури корпоративної власності та паритету голосів, а внесення коштів здійснюється на підставі рішення учасників без необхідності державної реєстрації змін. Внески виступають альтернативою формальному збільшенню статутного капіталу, дозволяючи оперативно зміцнювати капітальну базу підприємства.

2. Непропорційні внески окремих учасників. Ця модель застосовується, коли не всі учасники готові або спроможні здійснювати фінансування. Один або кілька учасників можуть поповнювати додатковий

капітал у більших обсягах без зміни часток у статутному капіталі. При цьому виникає дисбаланс економічної вигоди, що вимагає врегулювання через корпоративний договір, наприклад, шляхом передбачення механізму пріоритетного повернення інвестицій тим учасникам, які здійснили додаткові внески [60].

3. Залучення зовнішнього інвестора через механізм додаткового капіталу. Застосовується у випадках, коли підприємство залучає нового інвестора без негайної зміни структури власності. Інвестор може спочатку отримати мінімальну частку у статутному капіталі, а основний внесок здійснює до додаткового капіталу з подальшим визначенням його корпоративних прав у корпоративному договорі. Такий механізм наближений до венчурних інвестицій та дозволяє поєднати фінансове залучення з відкладеним перерозподілом часток або встановленням спеціальних інвестиційних прав [54].

Статутний капітал визначає первинну структуру корпоративної власності та обсяг базових прав учасників. Додатковий капітал, у свою чергу, виступає інструментом оперативного поповнення власного капіталу без перерозподілу часток і без проведення реєстраційних процедур. Його використання забезпечує підвищення фінансової гнучкості підприємства, не змінюючи корпоративного контролю, але потребує належного договірного врегулювання для уникнення конфліктів інтересів та забезпечення справедливого розподілу економічних вигод [56].

Запровадження додаткового капіталу як окремого елементу власного капіталу ТОВ створює нові можливості для гнучкого фінансування підприємства та забезпечення його фінансової стійкості. Водночас практичне застосування такого механізму супроводжується низкою потенційних ризиків та управлінських викликів, що потребують належного правового та організаційного врегулювання. По-перше, можливе виникнення корпоративних конфліктів між учасниками, зумовлених різною участю у фінансуванні. Оскільки внесення додаткового капіталу не змінює структуру часток у

статутному капіталі, учасники, які не здійснюють фінансування, отримують пропорційний приріст вартості корпоративних прав за рахунок внесків інших учасників («ефект безоплатного отримувача»). За відсутності попередньо узгоджених компенсаційних механізмів це може призвести до порушення балансу економічних інтересів і виникнення спорів. По-друге, додаткові внески несуть однаковий ризик втрати при банкрутстві, як і внески до статутного капіталу. У разі ліквідації товариства вони включаються до ліквідаційної маси та використовуються для задоволення вимог кредиторів, а учасники не мають статусу кредиторів щодо цих сум [59]. Це формує підвищений рівень ризику для інвестора, особливо у випадку фінансування підприємства із проблемним фінансовим станом. По-третє, застосування додаткового капіталу впливає на відносини з кредиторами. З одного боку, збільшення власного капіталу може покращити фінансові показники підприємства (коефіцієнт автономії, рівень капіталізації), підвищити його кредитоспроможність і довіру фінансових установ. З іншого - непрозоре або диспропорційне внесення коштів може викликати у кредиторів питання щодо справедливості розподілу ризиків та природи таких внесків, що потребує чіткого документального оформлення [60].

Разом з тим використання механізму додаткового капіталу має суттєві переваги: оперативність залучення ресурсів, зменшення бюрократичного навантаження, підвищення інвестиційної привабливості, збереження корпоративного контролю та узгодженість з міжнародними підходами до капіталізації підприємств. Це особливо актуально для компаній, що перебувають на ранніх етапах розвитку або планують залучення стратегічних інвесторів.

Отже, механізм додаткового капіталу доцільно розглядати як сучасний та ефективний засіб фінансового забезпечення розвитку ТОВ, який, за умови правильного застосування, підсилює капіталізацію підприємства, підвищує його інвестиційну привабливість, сприяє формуванню прозорих корпоративних відносин та підтримує стійкість бізнесу у конкурентному середовищі.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства

Організаційно-правова форма – приватне підприємство, засновником і кінцевим бенефіціарним власником є громадянин України, який володіє 100% статутного капіталу. Статутний капітал підприємства становить 10 000 грн. Основним видом діяльності підприємства відповідно до КВЕД є 46.21 «Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин». Додатковими видами діяльності визначено: вирощування зернових та олійних культур, роздрібну торгівлю садово-городньою продукцією та товарами для тварин, оптову торгівлю хімічними продуктами, квітами та рослинами, а також деталями для автотранспортних засобів. Таким чином, діяльність підприємства охоплює як виробничий, так і торговельно-посередницький сектори аграрного ринку.

Діяльність підприємства спрямована на забезпечення аграрного сектору продукцією, а також на самостійне виробництво рослинницької продукції, що обумовлює необхідність формування обґрунтованої облікової політики з урахуванням специфіки агробізнесу. Обрані система оподаткування та організаційна структура визначають ведення бухгалтерського обліку відповідно до Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та вимог податкового законодавства.

Наступним етапом є розкриття основних положень облікової політики підприємства, що регламентують методи оцінки активів і зобов'язань, формування фінансового результату, порядок документування та організацію бухгалтерського процесу.

Підприємство перебуває на загальній системі оподаткування та є

платником податку на додану вартість. Це визначає обов'язок ведення бухгалтерського обліку відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та інших нормативних актів. Бухгалтерський облік організовано відповідно до облікової політики, затвердженої керівником, яка визначає методи оцінки активів і зобов'язань, порядок формування фінансових результатів та розкриття інформації у фінансовій звітності.

Аналіз фінансових показників підприємства свідчить про стаłe зростання обсягів діяльності. Дохід підприємства збільшився з 71,2 тис. грн у 2020 році до 27,13 млн грн у 2024 році, чистий прибуток — з від'ємного значення у 2020 році до 359,5 тис. грн у 2024 році. Структура активів і зобов'язань підтверджує поступове нарощування оборотного капіталу та розвиток матеріально-технічної бази. Основні напрями фінансово-господарської діяльності, обраний порядок оподаткування та система бухгалтерського обліку забезпечують необхідні умови для формування достовірної інформації щодо фінансового стану та результатів діяльності підприємства.

З метою забезпечення достовірності фінансової інформації, системності її узагальнення та контролю за ефективністю використання ресурсів на підприємстві розроблено та впроваджено облікову політику, затверджену наказом керівника підприємства. Її зміст визначено відповідно до вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та Податкового кодексу України.

Організація бухгалтерського обліку на підприємстві здійснюється централізовано, без створення окремої бухгалтерської служби. Ведення обліку покладено на відповідальну особу, яка підпорядковується безпосередньо директору. Основні завдання облікової політики полягають у забезпеченні контролю за господарськими операціями, правильності формування собівартості продукції та визначенні фінансових результатів діяльності.

Методологічна частина облікової політики передбачає застосування журнально-ордерної форми обліку з використанням сучасного програмного забезпечення. Оцінка запасів здійснюється за середньозваженою собівартістю, амортизація основних засобів нараховується за прямолінійним методом відповідно до П(С)БО 7. Біологічні активи оцінюються за справедливою вартістю з урахуванням витрат на продаж, що відповідає вимогам П(С)БО 30. Витрати виробництва групуються за економічними елементами та статтями калькуляції відповідно до П(С)БО 16 «Витрати».

Доходи підприємства визнаються за принципом нарахування - у момент передачі ризиків і вигод від реалізованої продукції покупцю, відповідно до П(С)БО 15 «Дохід». Витрати майбутніх періодів, дебіторська заборгованість та зобов'язання оцінюються за первісною вартістю, резерв сумнівних боргів не формується у зв'язку з невеликим обсягом кредитних операцій.

Таким чином, облікова політика підприємства зорієнтована на забезпечення повного, своєчасного й достовірного відображення господарських процесів у фінансовій звітності, створення аналітичної бази для прийняття управлінських рішень і формування показників податкового обліку.

У межах облікової політики підприємства питання формування, обліку та контролю власного капіталу визначено відповідно до П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та П(С)БО 13 «Фінансові інструменти». Статутний капітал підприємства сформовано в розмірі 10 тис. грн та відображено на рахунку 401 «Статутний капітал». Операції щодо його зміни здійснюються на підставі рішень власника та підлягають державній реєстрації згідно з чинним законодавством.

Додаткові внески власника, пов'язані з розвитком матеріально-технічної бази та фінансуванням операційної діяльності, обліковуються на субрахунку 422 «Інший вкладений капітал». Нерозподілений прибуток формується на субрахунку 441 та спрямовується на забезпечення фінансової стійкості та розширення господарської діяльності підприємства.

Таблиця 2.2

Основні елементи обліку власного капіталу підприємства та їх характеристика

Елемент власного капіталу	Рахунок	Економічний зміст	Порядок формування та використання	Документальне оформлення
Статутний капітал	401	Базовий розмір інвестицій власника, що забезпечує юридичну основу діяльності підприємства	Формується під час реєстрації та може змінюватися лише рішенням власника з державною реєстрацією	Статут, рішення власника, виписка з ЄДР, облікові реєстри
Додатковий вкладений капітал	422	Внески власника понад статутний капітал для забезпечення фінансування діяльності	Поповнення активів без зміни розміру статутного капіталу та частки власника	Рішення власника, платіжні документи
Інший додатковий капітал (у разі дооцінки)	423	Результати переоцінки активів та інші капітальні прирости	Відображення дооцінки активів згідно НП(С)БО/МСФЗ	Акти переоцінки, довідки бухгалтера, облікові реєстри
Резервний капітал (за потреби)	43	Фінансова «подушка безпеки» для покриття можливих збитків або виплати дивідендів	Може створюватися за рішенням власника або відповідно до облікової політики	Наказ про облікову політику, рішення власника
Нерозподілений прибуток / непокритий збиток	441	Частина чистого прибутку, що залишається для розвитку підприємства або покриття збитків	Формується за підсумками фінансового року, використовується на реінвестування або дивіденди	Фінансова звітність, рішення щодо розподілу прибутку
Неоплачений капітал	46	Заборгованість учасників за внесками до статутного капіталу	Відображається у разі неповної оплати внесків	Документи про внески, реєстраційні дані
Вилучений капітал (за потреби)	45	Вартість часток, викуплених підприємством у власника	Тимчасове зменшення розміру власного капіталу підприємства	Договір викупу, рішення власника, облікові реєстри

Розподіл прибутку та прийняття рішень щодо його використання здійснюються одноосібним власником підприємства, що зафіксовано у внутрішніх управлінських документах.

Підприємство не формує резервний капітал у зв'язку з відсутністю такої вимоги для приватних підприємств, однак механізм створення резервів передбачено на випадок зміни організаційно-правової форми або впровадження політики накопичення капіталу для зниження фінансових ризиків.

Сформована облікова політика підприємства у частині власного капіталу забезпечує прозорість та контроль за джерелами формування фінансових ресурсів підприємства. Використання статутного та додаткового капіталу як інструментів фінансування сприяє зміцненню фінансової автономії, підвищує стійкість до зовнішніх ризиків та розширює можливості залучення ресурсів без кредитного навантаження.

Наявність визначених процедур щодо розподілу прибутку, можливості капіталізації фінансового результату та документального підтвердження операцій гарантує достовірність звітності, відповідність вимогам законодавства й підтримує високий рівень довіри з боку партнерів, інвесторів та контролюючих органів.

2.2. Облік власного капіталу та відображення інформації у звітності

Система обліку власного капіталу на підприємства є ключовим елементом фінансового управління підприємством, оскільки забезпечує точне й повне відображення процесів формування, зміни та використання власних ресурсів. Належно організований облік капіталу гарантує прозорість фінансової інформації, сприяє дотриманню вимог законодавства та створює інформаційну базу для прийняття управлінських і стратегічних рішень. Власний капітал виступає основою фінансової стійкості та незалежності підприємства, тому ефективність його обліку напряду впливає на можливість стабільного розвитку, інвестиційну привабливість та розширення господарської діяльності в аграрному секторі.

Основними завданнями обліку власного капіталу на підприємстві є своєчасне й коректне відображення операцій, пов'язаних із його формуванням і зміною; контроль за відповідністю дій вимогам законодавства та внутрішнім регламентам; облік напрямів використання нерозподіленого прибутку; ведення аналітики за структурними елементами капіталу; формування достовірної та оперативної інформації для внутрішніх і зовнішніх користувачів фінансової звітності. Такий підхід забезпечує прозоре управління власними ресурсами та сприяє підтримці належного рівня фінансової дисципліни й довіри партнерів та інвесторів.

Органи управління підприємства сформовані відповідно до вимог чинного законодавства України та положень установчих документів. Вищим органом управління підприємства є його засновник, який одночасно здійснює функції виконавчого органу – директора підприємства. Така модель корпоративного управління характерна для приватних малих та середніх агропідприємств, оскільки забезпечує концентрацію управлінських повноважень, оперативність прийняття рішень та високий рівень контролю за фінансово-господарськими процесами.

Підприємство має чітко визначену структуру власності: 100% частки у статутному капіталі належать засновнику і директору – Литвиненку Максиму Петровичу, що підтверджується даними державних реєстрів. Частка держави у капіталі відсутня, а характер володіння має прямий статус, що виключає наявність зовнішніх інвесторів або посередницьких структур. Така структура забезпечує прозорість джерел формування капіталу, спрощує систему управління та відповідальності, водночас підвищуючи ризики персональної відповідальності власника за фінансові результати підприємства.

Зосередження функцій власника, керівника та бенефіціарного контролера в одній особі на підприємстві формує централізовану модель прийняття управлінських рішень і забезпечує повний контроль над процесами формування, розподілу й використання власного капіталу. Така організаційна

структура сприяє оперативному узгодженню фінансових рішень з обліковою політикою підприємства, що дозволяє своєчасно реагувати на потреби фінансування, підтримувати ліквідність і забезпечувати прозорість операцій відповідно до законодавчих вимог та внутрішніх процедур. Водночас концентрація управлінських повноважень підвищує відповідальність керівника за достовірність облікових даних і ефективність контролю за змінами власного капіталу. Організація документального забезпечення обліку власного капіталу є важливим елементом системи внутрішнього контролю підприємства, оскільки саме первинні документи підтверджують правомірність господарських операцій та забезпечують достовірність формування показників фінансової звітності. Процес обліку починається з ідентифікації операцій, що впливають на структуру капіталу, визначення їх об'єктів та формування відповідного переліку первинних документів.

Для облікового відображення операцій з власним капіталом застосовується система первинних документів двох груп – табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Документальне забезпечення операцій з власним капіталом на

Первинні документи	Зміст операції	Призначення / результат
Документи, що змінюють активи і власний капітал		
Акт приймання-передачі майна	Внесення засновником основних засобів або матеріальних цінностей до статутного капіталу	Формування статутного капіталу в частині майнових внесків
Платіжне доручення / виписка банку	Внесення грошових коштів засновником	Зарахування грошових внесків до капіталу
Акт оцінки / бухгалтерська довідка	Визнання дооцінки активів, що впливає на капітал	Формування додаткового капіталу за рахунок переоцінки активів
Документи, що змінюють власний капітал і розрахунки з учасником		
Протокол засновника	Рішення щодо розміру капіталу, напрямів розподілу прибутку	Юридичне оформлення змін у структурі капіталу
Наказ/протокол про розподіл прибутку	Спрямування чистого прибутку на розвиток підприємства чи резерв	Формування напрямів використання фінансового результату
Розрахунок частки учасника / довідка	Визначення частки в капіталі при внесенні/вибутті	Забезпечення аналітичного обліку часток
Бухгалтерська довідка щодо коригування капіталу	Виправлення помилок, коригування структури капіталу	Забезпечення достовірності фінансової звітності

До першої належать документи, які одночасно змінюють активи підприємства і його власний капітал, зокрема акти приймання-передачі майна як внеску до статутного капіталу, платіжні доручення на внесення грошових коштів, виписки банку тощо.

До другої групи відносяться документи, що відображають зміни у власному капіталі та розрахунках з його учасником: рішення засновника щодо зміни розміру статутного капіталу, накази або протоколи щодо розподілу чистого прибутку, бухгалтерські довідки про формування резервів та відображення дооцінок активів. Така деталізація забезпечує системність, контрольованість і прозорість облікових процесів, що є необхідною умовою формування об'єктивної інформації для внутрішнього та зовнішнього користувача.

Забезпечення прозорого й достовірного відображення операцій з власним капіталом на підприємстві ґрунтується на застосуванні рахунків бухгалтерського обліку відповідно до Плану рахунків та вимог НП(С)БО. У процесі діяльності підприємство використовує два ключові рахунки, що забезпечують системність обліку формування та змін власного капіталу.

Насамперед, облік статутного капіталу ведеться на рахунку 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал», який призначений для узагальнення інформації про стан і рух зареєстрованого капіталу, пайових внесків та інших форм залученого власного капіталу згідно із законодавством та установчими документами підприємства. На цьому рахунку також відображаються внески до оголошеного, але ще не зареєстрованого капіталу, що забезпечує контроль за виконанням засновниками своїх зобов'язань щодо формування фінансової бази підприємства.

Облік результатів фінансово-господарської діяльності підприємства та їх розподілу здійснюється на рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)». На ньому ведеться узагальнення інформації щодо прибутків і збитків поточного та попередніх періодів, а також відображаються операції зі

спрямування чистого прибутку на розвиток підприємства, формування резервів або виплату дивідендів. Застосування цього рахунку забезпечує можливість контролю за ефективністю використання фінансових результатів та сприяє формуванню стійкої фінансової політики підприємства.

Таким чином, використання рахунків 40 і 44 забезпечує комплексне відображення формування та використання власного капіталу, підтримуючи відповідність облікової інформації нормативним вимогам та управлінським потребам підприємства.

Статутний капітал є базовою складовою власного капіталу підприємства та визначає мінімальний обсяг фінансових ресурсів, сформованих засновником при створенні суб'єкта господарювання.

Для підприємства статутний капітал засвідчує початкову інвестицію власника в сумі 10 000 грн, що підтверджено установчими документами та даними ЄДР. Його величина відображає стартову забезпеченість підприємства активами та слугує гарантією для кредиторів щодо відповідальності за зобов'язаннями в межах внесеного капіталу.

Особливість формування статутного капіталу підприємства полягає в тому, що воно має одного засновника, який одночасно виступає керівником і кінцевим бенефіціаром. Це забезпечує оперативність та єдність управлінських рішень щодо формування й зміни капіталу.

Оскільки підприємство функціонує у сфері аграрного бізнесу та оптової торгівлі зерновою продукцією, статутний капітал використовується переважно для формування обігових активів, забезпечення операційної діяльності та подальших інвестицій у розвиток господарства.

Відповідність суми статутного капіталу даним установчих документів і бухгалтерського обліку контролюється через застосування рахунку 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал», який забезпечує достовірне відображення внесків засновника та можливих змін у структурі власного капіталу.

У фінансовій звітності підприємства статутний капітал відображається у

складі власного капіталу Балансу та є основою для оцінювання фінансової стійкості та інвестиційної привабливості підприємства.

Таблиця 2.4

Облік статутного капіталу (рахунок 40)

Елемент	Характеристика
Рахунок	40 «Зареєстрований (пайовий) капітал»
Призначення рахунку	Облік і узагальнення інформації про формування та зміну статутного капіталу відповідно до установчих документів
Облікові документи	Рішення засновника, Статут, Виписка з ЄДР, бухгалтерські довідки
Сальдо на дату створення	10 000 грн (внесок засновника)
Дебет рахунку 40	Зменшення статутного капіталу у разі його зменшення згідно з рішенням власника
Кредит рахунку 40	Формування та збільшення зареєстрованого капіталу
Тип капіталу	Фіксований внесок засновника, підтверджений реєстраційними документами
Відображення у звітності	Баланс, рядок 1400 «Зареєстрований капітал»
Особливість підприємства	100% частка одного засновника, що забезпечує централізоване управління капіталом

У структурі рахунку 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал» виділяють кілька субрахунків, які забезпечують детальне відображення джерел та змін складових власного капіталу. Зокрема, до рахунку включаються субрахунки: 401 «Статутний капітал», 402 «Пайовий капітал», 403 «Інший зареєстрований капітал», 404 «Внески до незареєстрованого статутного капіталу». Їх застосування дає змогу обліковувати всі можливі напрями формування зареєстрованого капіталу відповідно до вимог законодавства та установчих документів.

Для підприємства використовується насамперед субрахунок 401 «Статутний капітал», оскільки підприємство створене у формі приватного підприємства з єдиним засновником. Субрахунки 402–404 використовуються, як правило, у кооперативних формуваннях або при багатосторонній участі засновників, тоді як у нашому випадку пайового капіталу немає, а внесок засновника є одноразовим і повністю сформованим на момент реєстрації підприємства.

Аналітичний облік ведеться за засновником із зазначенням розміру внеску до статутного капіталу, а також контролем відповідності суми, зафіксованої у звітності, даним ЄДР та установчих документів. Такий підхід гарантує повноту та прозорість інформації щодо джерел формування капіталу та підтримує ефективність внутрішнього контролю.

Таблиця 2.5

Характеристика субрахунку 401 «Статутний капітал»

Елемент	Характеристика
Субрахунок	401 «Статутний капітал»
Функціональне призначення	Облік формування та змін статутного капіталу відповідно до установчих документів
Об'єкт аналітики	Внесок засновника у розмірі 10 000 грн
Дебет	Зменшення статутного капіталу (у разі його зміни за рішенням власника)
Кредит	Формування та збільшення статутного капіталу засновником
Тип сальдо	Кредитове — відповідає розміру статутного капіталу підприємства
Документальне підтвердження	Статут, рішення засновника, дані ЄДР, бухгалтерські довідки
Відображення у фінансовій звітності	Баланс, пасив, рядок 1400 «Зареєстрований капітал»
Особливість застосування на підприємстві	Єдиний учасник — централізований контроль і відсутність пайового розподілу

Формування статутного капіталу є ключовим етапом створення підприємства, оскільки забезпечує первинну фінансову базу для здійснення операційної діяльності та формує зобов'язання засновника щодо внесення майна або коштів. На підприємстві статутний капітал встановлено у розмірі 10 000 грн, що повністю внесений єдиним власником підприємства. Формування капіталу здійснювалося після державної реєстрації підприємства, а внесок був здійснений грошовими коштами та частково матеріальними ресурсами, необхідними для здійснення господарської діяльності у сфері торгівлі зерновими культурами та сільськогосподарського виробництва.

Для ілюстрації порядку бухгалтерського відображення операцій формування статутного капіталу підприємства розглянемо адаптований

приклад, що відповідає умовам підприємства. Власником підприємства здійснено внесок у статутний капітал у розмірі 10 000 грн, з яких 7 000 грн було внесено грошовими коштами, а 3 000 грн – у вигляді матеріалів (насіння та мінеральних добрив), узгоджених засновником та оцінених за справедливою вартістю відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби» та П(С)БО 9 «Запаси».

Таблиця 2.6

Бухгалтерські проведення щодо формування статутного капіталу

Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума, грн
Відображено суму статутного капіталу, внесену засновником	46	401	10 000
Надійшли кошти на поточний рахунок підприємства	311	46	7 000
Оприбутковано матеріали (насіння, добрива), внесені засновником до статутного капіталу	201	46	3 000

Первісна вартість внесених засновником активів визнається у сумі, погодженій засновником, яка відповідає їх справедливій вартості. Відповідно до п. 10 П(С)БО 7, витрати, пов'язані з придбанням та введенням активів в експлуатацію (у разі їх наявності), включаються до первісної вартості активів. Оскільки внесення частини статутного капіталу здійснювалося матеріальними ресурсами, їх приймання супроводжувалося складанням акта приймання-передачі та бухгалтерською довідкою.

Усі операції з формування капіталу відображені на рахунку 46 «Неоплачений капітал» з подальшим перенесенням на рахунок 401 «Статутний капітал», що забезпечує належний контроль за виконанням зобов'язань засновника та відповідність даних бухгалтерського обліку установчим документам.

У контексті корпоративного управління збільшення статутного капіталу розглядається як інструмент підвищення фінансової стійкості, залучення нових ресурсів та розширення можливостей розвитку підприємства. Нормативна логіка передбачає, що таке збільшення можливе виключно після повного внесення існуючих зобов'язань учасниками, що забезпечує достовірність облікових даних та юридичну коректність корпоративних рішень. Закон також

містить важливе обмеження: підприємство не може збільшувати власний капітал у випадку, коли воно володіє часткою у власному статутному капіталі, що унеможливорює маніпуляції з корпоративною структурою.

Практика корпоративного менеджменту демонструє два концептуальних підходи до збільшення статутного капіталу: шляхом додаткових внесків учасників та за рахунок нерозподіленого прибутку. Перший алгоритм відображає мобілізацію зовнішніх ресурсів та ініціативу учасників щодо розбудови бізнесу, тоді як другий ґрунтується на внутрішній фінансовій силі підприємства, трансформуючи результати діяльності у приріст власного капіталу. У сучасних аграрних і торговельно-виробничих підприємствах, зокрема у фермерських господарствах та приватних фірмах, більш поширеною є перша модель, що дозволяє оперативно збільшувати інвестиційну базу та підвищувати ліквідність.

Механізм реалізації процедури збільшення капіталу включає низку послідовних дій: ухвалення рішення учасниками, визначення умов та обсягів додаткових внесків, документальне підтвердження та державна реєстрація змін. При цьому законодавство надає учасникам переважне право на внесення додаткових коштів, забезпечуючи стабільність корпоративного складу. Проте, навіть після ухвалення рішення загальними зборами, практична реалізація внесків може бути ускладнена невиконанням зобов'язань окремими учасниками, і в таких випадках єдиним механізмом впливу стає судовий захист корпоративних прав.

Процедура державної реєстрації змін до статутного капіталу забезпечує юридичне підтвердження корпоративної трансформації та гарантує захист інтересів кредиторів, інвесторів та партнерів. Вона супроводжується поданням відповідного пакету документів, включаючи рішення учасників та підтвердження сплати адміністративного збору, що засвідчує завершеність процедури та правомірність внесених змін.

Отже, збільшення статутного капіталу – це не лише формальна юридична

процедура, а комплексний фінансово-економічний та управлінський процес, що відображає стратегічні наміри підприємства, його здатність до розвитку та ефективність корпоративного управління.

Таблиця 2.7

Етапи процедури збільшення статутного капіталу ТОВ та їх зміст

Етап	Зміст та ключові дії	Основні документи	Відповідальні особи
1. Ініціювання та планування	Аналіз необхідності збільшення капіталу, обґрунтування економічної доцільності, визначення джерел (додаткові внески або нерозподілений прибуток), розрахунок пропорцій внесків	Аналітична записка, проект рішення зборів, пропозиції щодо розміру збільшення	Засновник / директор / фінансовий менеджмент
2. Попереднє рішення учасників	Прийняття внутрішнього рішення про намір збільшити статутний капітал; встановлення строків внесення коштів та форми внесків (грошова/майнова)	Протокол загальних зборів або рішення єдиного учасника	Загальні збори учасників / єдиний учасник
3. Внесення додаткових вкладів	Реальне внесення коштів/майна учасниками або третіми особами; підтвердження оцінки майнових внесків; відображення операцій у бухгалтерському обліку	Платіжні документи, акти приймання-передачі, висновок оцінювача	Засновники, бухгалтер, незалежний оцінювач
4. Узгодження результатів внесення коштів	Фіксація фактичних внесків та пропорцій участі; затвердження змінених часток; підготовка до реєстрації змін	Протокол зборів, реєстр внесків учасників, оновлена редакція статуту	Загальні збори учасників
5. Державна реєстрація змін	Подання документів до державного реєстратора та внесення змін до ЄДР; юридичне підтвердження нового розміру капіталу	Заява, протокол/рішення, статут у новій редакції, квитанція про оплату збору	Керівник або повноважний представник
6. Відображення в бухгалтерському обліку	Відображення збільшення статутного капіталу на рахунках обліку, коригування аналітики за учасниками, формування приміток до фінансової звітності	Бухгалтерські реєстри, наказ про внесення змін до облікової політики	Бухгалтер / директор
7. Інформаційне відображення та контроль	Оновлення внутрішніх реєстрів та баз даних, інформування банку та контрагентів, внутрішній контроль виконання зобов'язань учасників	Відомості обліку власного капіталу, повідомлення зацікавленим сторонам	Бухгалтер, керівник, юридичний відділ

Збільшення статутного капіталу є комплексним організаційно-правовим і

фінансовим процесом, що охоплює економічне обґрунтування, корпоративні рішення, документальне підтвердження джерел формування та державну реєстрацію змін. Впорядкованість процедур, прозорість внесків і належне бухгалтерське відображення забезпечують достовірність фінансової інформації, захист прав учасників і посилення капітальної бази підприємства.

Розглянемо умовний приклад для більш детального вивчення питання додаткових вкладів до статутного капіталу.

У процесі стратегічного розширення діяльності підприємства було прийнято рішення про трансформацію підприємства у товариство з обмеженою відповідальністю із залученням двох інвесторів. Такий підхід зумовлений необхідністю нарощування оборотного капіталу та зміцнення логістичної інфраструктури для подальшого розвитку оптових операцій із зерновими культурами та супутніми матеріальними ресурсами. На етапі формування оновленої корпоративної моделі визначено статутний капітал у розмірі 500 000 грн, який розподілено між учасниками пропорційно їхнім інвестиційним внескам: 50% (250 000 грн) – за діючим підприємцем-власником, 30% (150 000 грн) – за логістичним партнером та 20% (100 000 грн) – за приватним інвестором.

Структура внесків передбачала грошове фінансування та негрошові активи, що відповідає практиці створення виробничо-аграрних партнерств. Зокрема, перший учасник здійснив внесок грошовими коштами на суму 250 000 грн, що забезпечує оборотність ресурсів для закупівлі насіння, паливно-мастильних матеріалів та інших операційних потреб. Другий учасник передав обладнання для післязбиральної доробки та складської логістики в погодженій вартості 150 000 грн, у тому числі ПДВ у сумі 25 000 грн, а також компенсував витрати на транспортування й монтаж у розмірі 6 000 грн (у тому числі ПДВ 1 000 грн). Третій учасник здійснив внесок у формі матеріалів виробничого призначення (зокрема, пакувальних матеріалів і засобів захисту рослин) на суму 100 000 грн. Усі операції було проведено після реєстрації ТОВ платником

ПДВ, що забезпечило можливість формування податкового кредиту та відповідності податковим вимогам.

Операції з формування статутного капіталу відображено у бухгалтерському обліку відповідно до П(С)БО, використовуючи рахунки 46 «Неоплачений капітал» і 401 «Статутний капітал» у розрізі кожного учасника. Відображення внесеного обладнання здійснено за справедливою вартістю, а витрати на його доставку та монтаж включено до первісної вартості основних засобів шляхом капіталізації. Після завершення монтажу актив введено в експлуатацію та перенесено з рахунку капітальних інвестицій на відповідний субрахунок основних засобів. Матеріальні ресурси, внесені третім учасником, оприбутковано як оборотні активи підприємства. Такий підхід забезпечив формування власного капіталу в розмірі 500 000 грн та одночасне збільшення активів – як необоротних (обладнання), так і оборотних (грошові кошти та матеріали).

Таблиця 2.8

Журнал реєстрації господарських операцій

Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума, грн
Відображено вартість частки у статутному капіталі ТОВ: Учасник 1 / Учасник 2 / Учасник 3	46/1	401/1	250 000
	46/2	401/2	150 000
	46/3	401/3	100 000
Отримано від Учасника 1 грошові кошти	311	46/1	250 000
Оприбутковано обладнання, що отримали від Учасника 2 (вартість без ПДВ)	152	46/2	125 000
Відображено право на податковий кредит з ПДВ за обладнанням	6442	46/2	25 000
Нараховано податковий кредит з ПДВ (зареєстрована ПН)	6412	6442	25 000
Відображено витрати на доставку і монтаж обладнання (без ПДВ)	152	631	5 000
Відображено право на податковий кредит з ПДВ (доставка/монтаж)	6442	46/2	1 000
Нараховано податковий кредит з ПДВ (зареєстрована ПН)	6412	6442	1 000
Введено обладнання в експлуатацію	104	152	130 000
Оприбутковано матеріали, що отримані від Учасника 3	201	46/3	100 000

У результаті проведених операцій підприємство отримало приріст фінансової автономії, можливість впровадження модернізованої логістичної

інфраструктури та підвищення операційної ефективності виробничого циклу. Наявність негрошових внесків сприяла зміцненню матеріально-технічної бази без необхідності залучення позикових ресурсів, а формування податкового кредиту забезпечило оптимізацію податкового навантаження.

Отже, процес формування статутного капіталу в такому форматі виступає не лише інструментом юридичного оформлення корпоративних прав, а й механізмом підвищення ліквідності, розширення виробничих можливостей та забезпечення сталого фінансового розвитку суб'єкта господарювання.

Подальший аналіз механізмів обліку та корпоративного регулювання власного капіталу доцільно доповнити дослідженням процедур його зменшення, оскільки ці процеси є органічно пов'язаними з формуванням капітальної бази підприємства та забезпеченням її стійкості. Зменшення статутного капіталу у корпоративній практиці може мати як добровільний, так і вимушений характер.

У першому випадку підприємство самостійно ініціює оптимізацію розміру капіталу з метою приведення його у відповідність до фактичних потреб операційної діяльності, структури активів і фінансової стратегії. У другому - процедура зумовлена прямими законодавчими вимогами, спрямованими на захист інтересів учасників, кредиторів та забезпечення належного рівня корпоративної дисципліни.

Процедура зменшення статутного капіталу потребує суворого дотримання корпоративних і реєстраційних норм, оскільки зміна капітальної структури впливає на інтереси учасників, кредиторів і потенційних інвесторів підприємства.

Законодавство передбачає послідовність дій, спрямованих на забезпечення прозорості рішення, захисту кредиторських прав та фіксацію нових показників капіталу в установчих документах та державних реєстрах - табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Етапи процедури зменшення статутного капіталу ТОВ

Етап	Зміст дій	Документи	Юридичний результат
1. Прийняття рішення учасниками	Проведення загальних зборів, визначення розміру зменшення капіталу та джерел зміни	Протокол загальних зборів, зміни до статуту	Внутрішнє рішення про зміну капіталу
2. Повідомлення кредиторів	Надсилання письмових повідомлень; за потреби - публікація оголошення	Повідомлення кредиторам, докази відправки	Виконання обов'язку щодо інформування; можливість вимог кредиторів
3. Реєстрація змін у ЄДР	Подання пакету документів державному реєстратору	Заява, протокол, статут в новій редакції, квитанція про сплату збору	Офіційна зміна статутного капіталу в реєстрі та обліку
4. Відображення в бухгалтерському обліку	Коригування величини власного капіталу та аналітики по рахунках	Бухгалтерські довідки, реєстри обліку	Актуалізовані дані фінансової звітності

Першим етапом виступає прийняття рішення загальними зборами учасників. На цьому етапі затверджуються підстави для зменшення капіталу, визначається його новий розмір, порядок та строки внесення змін до статуту, а також порядок повернення частини внесків або перерозподіл активів. Належне оформлення протоколу загальних зборів є ключовою умовою легітимності подальших процедур.

Наступним кроком є повідомлення кредиторів, що є імперативною вимогою законодавства (ч. 5 ст. 19 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», ст. 33 Закону України «Про акціонерні товариства»). Цей етап покликаний забезпечити баланс інтересів між підприємством та його контрагентами, оскільки кредитори мають право вимагати дострокового виконання зобов'язань або надання додаткового забезпечення. Офіційне інформування кредиторів виконує не лише юридичну функцію, а й зміцнює довіру до підприємства як відповідального учасника ринку.

Завершальною стадією є державна реєстрація змін. Внесення змін до Єдиного державного реєстру юридичних осіб підтверджує юридичний статус оновленого розміру статутного капіталу та забезпечує його відображення у фінансовій звітності. Без державної реєстрації рішення загальних зборів не породжує юридичних наслідків, а показники балансу залишаються незмінними.

Таким чином, процедура зменшення статутного капіталу має чітко встановлену регламентацію та поєднує корпоративні, інформаційні та реєстраційні етапи. Для підприємств аграрного сектору її належне застосування є важливим інструментом підтримання фінансової гнучкості, управління капітальною структурою та забезпечення прозорості взаємовідносин із контрагентами і контролюючими органами.

Зменшення статутного капіталу розглядається як інструмент фінансового регулювання, що дозволяє узгодити величину зареєстрованого капіталу з фактичним рівнем чистих активів та реальними фінансовими можливостями підприємства. Для аграрних компаній така процедура може бути зумовлена як економічною доцільністю (оптимізація структури власного капіталу, усунення надлишкового статутного ресурсу), так і юридичними вимогами (невнесення частки учасником, вихід засновника, зменшення вартості чистих активів).

У контексті фінансової звітності зменшення статутного капіталу не змінює загального обсягу активів за умови, що відсутнє повернення коштів чи майна учасникам. Водночас це коригує структуру балансу, підвищує достовірність інформації про сформовані джерела фінансування та зменшує ризики порушення вимог законодавства щодо реального забезпечення власного капіталу. За наявності повернення активів відбувається зниження ліквідних ресурсів підприємства, що потребує належного управління оборотними коштами.

Приклад 1. Зменшення статутного капіталу через невнесення вкладу учасником. Припустимо, підприємство має статутний капітал у сумі 600 000 грн, проте один із засновників не виконав свого зобов'язання внести частку у

розмірі 200 000 грн. Для усунення дисбалансу між обліковими даними та фактичним фінансуванням приймається рішення про зменшення статутного капіталу до 400 000 грн. – табл. 2.10. У результаті чисті активи не змінюються, але відбувається вирівнювання структури власного капіталу та усуваються ризики недофінансованого статуту.

Приклад 2. Вихід учасника і повернення частки. Статутний капітал підприємства становить 600 000 грн (учасники: 300 000; 200 000; 100 000). Учасник із часткою 100 000 грн приймає рішення вийти зі складу товариства. У такому випадку підприємство визнає зобов'язання перед учасником із наступним поверненням внеску – табл. 2.10. Якщо балансова вартість активу відрізняється від ринкової, різниця визнається у складі інших операційних доходів (рахунок 746) або витрат (рахунок 976), що забезпечує відповідність вимогам П(С)БО щодо оцінки та відображення вибуття активів.

Таблиця 2.10

Журнал реєстрації господарських операцій

Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума, грн
Списання невнесеної частки учасника	40	46	200 000
Варіант 1. Повернення коштами			
Визнання заборгованості	40	672	100 000
Виплата учаснику	672	311	100 000
Варіант 2. Повернення майном (зерном, ПММ тощо)			
Визнання зобов'язання	40	672	100 000
Передача матеріалів	672	20 / 28 / 201	100 000

Узагальнюючи викладене, слід зазначити, що ефективне управління власним капіталом агропідприємства потребує не лише своєчасного відображення операцій зі зміни статутного капіталу, а й належної деталізації джерел його формування та використання.

Практика підприємства засвідчує, що збалансована структура капіталу є передумовою фінансової стійкості та забезпечення платоспроможності підприємства у сезонних циклах аграрного виробництва. Водночас традиційні форми обліку змін у власному капіталі не завжди забезпечують необхідну

аналітичність для оперативного управлінського контролю, особливо у частині розмежування внесків засновників, резервів, результатів діяльності та їх трансформації у часі.

З огляду на це у роботі запропоновано удосконалений організаційно-методичний підхід до ведення обліку власного капіталу, який передбачає використання внутрішньої облікової форми узагальнення даних про зміни у його структурі з деталізацією за джерелами походження та напрямками використання – табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Запропонована внутрішня форма обліку руху власного капіталу

Показник	Сальдо на початок періоду	Надходження	Вибуття	Сальдо на кінець періоду	Аналітичні пояснення
Статутний капітал		+ внески учасників / збільшення	– зменшення / вихід учасника		Дата та підстава змін (протокол, реєстрація)
Емісійний дохід		+ сума перевищення внеску над номіналом	– спрямування на покриття збитків		Підтверджувальні документи
Резервний капітал		+ відрахування з прибутку	– використання на покриття збитків		Норматив розрахунку резерву
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)		+ фінансовий результат звітного періоду	– виплати учасникам / покриття збитків		Звіт про фінрезультати, рішення зборів
Інші складові капіталу		+ інші надходження	– інші вибуття		Інтерпретація за обліковою політикою

Запровадження такої аналітичної таблиці надає можливість не лише формалізувати контроль за змінами власного капіталу, а й інтегрувати її у систему управлінського обліку підприємства, формуючи підґрунтя для прийняття стратегічних рішень щодо інвестицій, дивідендної політики та оптимізації структури фінансування.

Отже, запропонований підхід дозволяє:

- підвищити оперативність та прозорість відображення операцій з власним капіталом;
- забезпечити системний контроль за джерелами формування та напрямками використання капіталу;
- посилити достовірність управлінської інформації для прийняття рішень щодо фінансової стратегії підприємства;
- сформувати основу для інтеграції бухгалтерських даних з аналітичними модулями бюджетування та фінансового планування.

Таким чином, удосконалена форма внутрішнього контролю та обліку власного капіталу є дієвим інструментом зміцнення фінансової стійкості та підвищення якості корпоративного управління на агропідприємстві.

3.3. Податкові аспекти обліку власного капіталу

Приватне підприємство здійснює діяльність у сфері аграрного виробництва та сільськогосподарського забезпечення. Підприємство функціонує на загальній системі оподаткування, що передбачає повне ведення бухгалтерського обліку відповідно до П(С)БО та складання фінансової і податкової звітності в загальному порядку.

Підприємство перебуває на обліку в органах доходів і зборів та не відноситься до великих платників податків. Належність до загальної системи оподаткування визначає високі вимоги до організації облікового процесу, формування облікової політики, податкового контролю та документального забезпечення господарських операцій. Для підприємства це забезпечує прозорість фінансової діяльності, можливість працювати з ПДВ-контрагентами, підвищує рівень податкової дисципліни й зміцнює довіру партнерів у конкурентному аграрному середовищі. Важливим підтвердженням ефективності функціонування підприємства в податково-обліковому полі є

результати податкової звітності, що відображають фактичні фінансові результати та податкові зобов'язання суб'єкта господарювання.

У табл. 2.12 наведено ключові фінансові та податкові показники підприємства за 2024 рік, які демонструють прибутковість діяльності, відсутність коригувань фінансового результату відповідно до Податкового кодексу України та дотримання вимог податкового законодавства.

Таблиця 2.12

Фінансові результати та податкові показники за 2024 рік

Показник	Код рядка	Сума, грн	Економічний зміст
Дохід від будь-якої діяльності (net)	01	27 133 305	Обсяг операційної та іншої діяльності, визначений за правилами бухгалтерії
Фінансовий результат до оподаткування	02	359 500	Прибуток підприємства до оподаткування згідно з П(С)БО
Податкові різниці (ПКУ)	03 PI	0	Коригування фінрезультату не здійснювались
Об'єкт оподаткування (р.02 + р.03 PI)	04	359 500	Прибуток, що підлягає оподаткуванню
Податок на прибуток: 18% від об'єкта оподаткування	06	64 710	Основне податкове зобов'язання підприємства

За результатами 2024 року підприємство продемонструвало високі темпи операційного зростання та позитивну рентабельність діяльності. Дохід склав понад 27,1 млн грн, а чистий фінансовий результат до оподаткування — 359,5 тис. грн, що підтверджує ефективність управління оборотним капіталом та операційними витратами.

Підприємство не застосовувало податкових різниць, що відповідає моделі малого та середнього бізнесу, для якого характерне ведення обліку без коригування фінансового результату згідно з ПКУ.

Податок на прибуток є одним із ключових елементів системи оподаткування суб'єктів господарювання, що прямо впливає на фінансові результати підприємства, формування бюджетних надходжень і стратегічні рішення менеджменту. Для підприємств аграрного сектору, які працюють на

загальній системі оподаткування, його значення посилюється з огляду на сезонність доходів, коливання собівартості продукції та значні інвестиційні потреби. Саме тому коректність визначення фінансового результату до оподаткування, обґрунтованість податкових різниць та дотримання принципів обачності і відповідності при формуванні витратної частини є обов'язковою умовою достовірності обліку та прозорості фінансової звітності.

За результатами діяльності підприємства у 2024 році сума податку на прибуток до сплати становить 64,71 тис. грн, що відповідає ставці 18% від об'єкта оподаткування згідно з вимогами Податкового кодексу України. Це свідчить про наявність оподатковуваного прибутку та підтверджує ефективність господарської діяльності підприємства, забезпечуючи одночасно виконання фіскальної функції держави. Водночас такий результат демонструє здатність підприємства формувати позитивний фінансовий результат в умовах нестабільності аграрного ринку та коливання цін на паливно-мастильні матеріали, насіння, добрива та інші виробничі ресурси.

Дотримання вимог щодо правильного розрахунку та своєчасної сплати податку на прибуток є показником високого рівня податкової культури й внутрішнього контролю. Це забезпечує зниження ризиків податкових претензій, штрафних санкцій і блокування господарських операцій, а також зміцнює репутацію підприємства серед контрагентів і фінансових установ.

Разом із тим вагоме значення у формуванні податкових зобов'язань має податок на додану вартість, який виступає не лише джерелом наповнення державного бюджету, а й індикатором прозорості діяльності суб'єкта господарювання. Аналіз динаміки податкових операцій із ПДВ підтверджує активну участь підприємства у ланцюгах постачання та наявність господарських операцій, що формують податкові зобов'язання та податковий кредит. Сукупні показники демонструють масштаб діяльності підприємства у розрізі податкових зобов'язань та податкового кредиту, а також підтверджують реальний характер операцій, що формують податкову базу. Разом за звітний

період обсяг постачання становив 1 976 836,50 грн, з яких база оподаткування - 1 073 594,07 грн, а сума податку на додану вартість - 214 718,81 грн. Такі результати свідчать про активну операційну діяльність підприємства, своєчасність формування податкових накладних та відповідність податкових розрахунків чинному законодавству, що є підтвердженням належного рівня податкової дисципліни та прозорості облікових процедур. Для відображення агрегованих даних та посилення аналітичного підходу подано узагальнюючу інформацію щодо ПДВ-операцій за листопад 2024 р. – табл. 2.13.

Таблиця 2.13

Узагальнення результатів ПДВ за листопад 2024 р.

Показник	Значення
Загальна сума поставок	1 976 836,50 грн
Оподатковувана база (20%)	1 073 594,07 грн
Нарахований ПДВ	214 718,81 грн
Обсяг поставок без ПДВ	903 242,43 грн
Частка операцій з ПДВ у загальному обороті	54,3%
Частка необ'єктних/звільнених операцій	45,7%
Основні контрагенти	ТОВ «МУС ПРЕМІУМ», ТОВ «АГРОЕКСПЕРТ ГРУП»

З метою всебічної характеристики податкової моделі підприємства доцільно проаналізувати також структуру податкового кредиту, адже саме вона формує можливість оптимізації податкового навантаження та відображає реальний обсяг витрат, пов'язаних із господарською діяльністю.

Представлені показники – табл. 2.14 - підтверджують, що підприємство здійснює системні придбання товарно-матеріальних цінностей і послуг виробничого призначення, що прямо впливають на створення доданої вартості та забезпечують виробничий цикл агробізнесу. Це узгоджується з економічною природою підприємства та підтверджує фактичне використання придбаних ресурсів у господарській діяльності.

Таблиця 2.14

Узагальнення податкового кредиту за листопад 2024 р.

Показник	Значення
Обсяг придбань	1 715 680,50 грн
База оподаткування	1 338 058,76 грн
Сума ПДВ до податкового кредиту	267 611,74 грн
Операції без ПДВ	Включені, 1 позиція
Основні постачальники	ТОВ «ХІМАГРОМАРКЕТИНГ», ФГ «Грига», ФГ «Аконіт», ТОВ «Епіцентр К»
Основне призначення	ЗЗР, насіння, матеріали

З метою оцінки податкової ефективності підприємства доцільно зіставити податкові зобов'язання та суму сформованого податкового кредиту, що дозволяє визначити реальне фіскальне навантаження та ступінь використання податкових інструментів для оптимізації грошових потоків.

На підприємстві спостерігається збалансована динаміка між ПДВ-зобов'язаннями та податковим кредитом, що свідчить про раціональне управління закупівлями й реалізацією продукції – табл. 2.15, а також про належну організацію системи податкового обліку.

Таблиця 2.15

Порівняння податкових зобов'язань і податкового кредиту за листопад 2024 р.

Показник	Значення, грн	Частка / Коментар
Податкові зобов'язання (вихідний ПДВ)	214 718,81	Виникають за реалізаційними операціями
Податковий кредит (вхідний ПДВ)	267 611,74	Сформований на підставі зареєстрованих ПН
Баланс ПДВ (ПК – ПЗ)	+52 892,93	Від'ємне значення ПДВ
Сума придбань з ПДВ	1 338 058,76	Суми, що формують податковий кредит
Сума реалізації з ПДВ	1 073 594,07	База нарахування податкових зобов'язань
Стан реєстрації ПН	Усі ПН зареєстровані	Порушення строків не виявлено
Операції без ПДВ	Наявні, одиничні	Вплив несуттєвий
Результат періоду: сформовано від'ємне значення ПДВ 52 892,93 грн, яке може бути: – перенесене на наступний період або – заявлене до бюджетного відшкодування (за умовами ПКУ).		

Аналіз структури ПДВ-операцій засвідчує, що підприємство дотримується вимог податкового законодавства, своєчасно реєструє податкові накладні та формує податкову звітність відповідно до норм ПКУ. Відсутність ризикових операцій і належна систематизація первинних документів підтверджують ефективність внутрішнього податкового контролю та відповідальне ведення бухгалтерського обліку.

Отримані результати підтверджують правомірність податкового обліку та свідчать про дотримання підприємства вимог ПКУ, що формує передумови для зниження податкових ризиків та зміцнення фінансової дисципліни підприємства. Наступним етапом дослідження є аналіз системи бухгалтерського і податкового документування з оцінкою організації внутрішніх контрольних процедур.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання

Фінансово-економічний стан підприємства відображає результати його господарської діяльності, рівень забезпеченості ресурсами, ефективність використання активів та здатність забезпечувати безперервність функціонування в умовах ринкової конкуренції. Комплексна оцінка цього стану дозволяє визначити сильні та слабкі сторони підприємства, виявити тенденції його розвитку, оцінити потенціал досягнення стратегічних цілей та здатність своєчасно виконувати свої фінансові зобов'язання.

У сучасних умовах господарювання, що характеризуються посиленням економічної турбулентності, нестабільністю податково-правового середовища та впливом зовнішніх шоків (зокрема, військові ризики, інфляційні процеси, зміни споживчого попиту), аналіз фінансово-економічного стану підприємства набуває особливої актуальності. Своєчасне виявлення негативних тенденцій та джерел фінансових ризиків дає змогу впроваджувати превентивні антикризові заходи, вдосконалювати систему управління витратами та забезпечувати стійкий розвиток.

Дослідження фінансово-економічного стану підприємства здійснюється на основі системи показників, що характеризують структуру та динаміку його майна, джерела формування капіталу, ліквідність і платоспроможність, фінансову стійкість, рентабельність і ділову активність. Для забезпечення об'єктивності оцінки використовуються дані фінансової звітності підприємства за 2021–2023 роки, що дає змогу простежити зміни у фінансових результатах та визначити тенденції розвитку.

У межах даного підрозділу буде проаналізовано:

- майновий стан підприємства та ефективність використання активів;

- структуру капіталу та рівень фінансової стійкості;
- ліквідність та платоспроможність;
- показники рентабельності й ділової активності;
- динаміку доходів, витрат та фінансових результатів;
- чинники, що вплинули на зміну фінансового стану у досліджуваному періоді.

Здійснений аналіз дозволить узагальнити фінансово-економічні результати діяльності підприємства, оцінити рівень його конкурентоспроможності, визначити ключові ризики та сформулювати пропозиції щодо підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами.

Оцінка фінансово-господарської діяльності підприємства доцільно розпочати з аналізу доходів, оскільки саме вони формують базу для покриття витрат, генерування прибутку та забезпечення можливостей подальшого розвитку. Динаміка доходів відображає масштаби операційної діяльності підприємства, рівень його конкурентоспроможності та здатність адаптуватися до змін ринкового середовища.

Підприємство функціонує в аграрному секторі, де обсяги доходів значною мірою залежать від виробничого циклу, сезонності, кон'юнктури аграрного ринку, державної підтримки галузі, логістичних умов та експортних обмежень. Тому аналіз доходів у часовому розрізі дозволяє визначити ключові тренди та оцінити стабільність господарювання.

У табл. 3.1 представлено структуру та динаміку доходів підприємства за 2022–2024 роки, що дає можливість дослідити зміни загального обсягу доходів, частку операційних та інших надходжень, а також визначити позитивні чи негативні тенденції у фінансовій діяльності підприємства. Аналіз динаміки та структури доходів підприємства за 2022–2024 рр. свідчить про суттєве зростання масштабів діяльності підприємства. Загальний обсяг доходів збільшився з 6023,0 тис. грн у 2022 р. до 27 133,3 тис. грн у 2024 р., що становить приріст на 21 110,3 тис. грн або у 4,5 раза. Така позитивна тенденція

вказує на інтенсивний розвиток підприємства та підвищення ефективності його операційної діяльності в умовах ринкової конкуренції.

Таблиця 3.1

Структура і динаміка доходів підприємства за 2022 - 2024 рр.

Види доходів	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення 2024 р. (+,-) до 2022 р.	
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	абсолютне, тис. грн	відносне, %
Чистий дохід від основної операційної діяльності	5992,1	99,5	25492,2	100	27133,3	100	+21141,2	У 4,5 р.
Дохід від іншої операційної діяльності	25	0,5	-	-	-	-	-25	-100
Усього	6023	100	25492,2	100	27133,3	100	+21110,3	У 4,5 р.

Основним джерелом формування доходів залишається чистий дохід від основної операційної діяльності, частка якого у загальній структурі доходів протягом трьох років становила майже 100%. У 2024 р. він зріс на 21 141,2 тис. грн порівняно з 2022 р., що свідчить про розширення виробництва, зростання обсягів реалізації продукції та зміцнення ринкових позицій підприємства. Така тенденція демонструє орієнтацію підприємства на основний вид діяльності та ефективну реалізаційну політику.

Водночас слід відзначити повне скорочення інших доходів, зокрема доходу від іншої операційної діяльності та доходу з податку на прибуток, які у 2022 р. мали незначну частку (0,4% та 0,1% відповідно), але у 2023–2024 рр. були відсутні. Зменшення цих статей не вплинуло на загальну суму доходів, що пов'язано з високими темпами зростання операційних надходжень. Проте концентрація доходів виключно на основній діяльності формує одночасно і сильну, і потенційно ризикову сторону, оскільки у разі кон'юктурних змін підприємство може зазнати значних коливань фінансових результатів.

Загалом, отримані результати свідчать про високі темпи розвитку

підприємства, ефективну стратегію збуту та результативність операційної діяльності. Водночас для підвищення стійкості до ринкових ризиків підприємству доцільно розглянути можливості диверсифікації джерел доходів та розширення напрямів діяльності.

Оцінка витратної частини діяльності підприємства є ключовим елементом аналізу його фінансово-економічного стану, оскільки саме структура та динаміка витрат визначають рівень собівартості продукції, величину фінансових результатів та загальну ефективність господарювання. У табл. 3.2 наведено структуру та зміну основних видів витрат і відрахувань підприємства протягом 2022–2024 рр., що дає змогу визначити тенденції зростання або скорочення витрат, оцінити раціональність їх формування та зробити висновки щодо рівня економічної стійкості підприємства.

Таблиця 3.2

**Динаміка та структура витрат і відрахувань
підприємства за 2022 - 2024 рр.**

Види витрат і відрахувань	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р.	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн.	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
Собівартість реалізованої продукції	5736,6	95,8	21009,7	83,1	23793,8	88,9	+18057,2	У 4,1 р.
Інші операційні витрати	230	3,8	4270,3	16,9	2980	11,1	+2750	У 13 р.
Втрати від інвестиційної діяльності	18	0,3	-	-	-	-	-18	-100
Втрати з податку на прибуток	5,9	0,1	-	-	-	-	-5,9	-100
Усього витрат	5990,5	100	25280	100	26773,8	100	+20783,3	У 4,5 р.

Аналіз динаміки та структури витрат підприємства за 2022–2024 рр. демонструє суттєве зростання сукупних витрат підприємства, що є наслідком

масштабування виробничої діяльності та розширення обсягів реалізації. Загальна сума витрат збільшилася з 5990,5 тис. грн у 2022 р. до 26 773,8 тис. грн у 2024 р., тобто на 20 783,3 тис. грн або у 4,5 раза. Така динаміка є співмірною темпам зростання доходів, що свідчить про збереження пропорційності витрат і доходів та раціональне управління фінансовими ресурсами.

Ключовою складовою витрат є собівартість реалізованої продукції, частка якої у загальних витратах протягом досліджуваного періоду становила від 83,1% до 95,8%. У 2024 р. вона зросла на 18 057,2 тис. грн порівняно з 2022 р., що відображає підвищення масштабів операційної діяльності, збільшення витрат на матеріальні ресурси, логістику, паливно-мастильні матеріали та виробничі послуги. Водночас, попри абсолютне зростання, питома вага собівартості у 2023 р. зменшилася до 83,1%, що може свідчити про тимчасове зростання інших операційних витрат, а у 2024 р. знову підвищилася до 88,9%.

Суттєве збільшення зафіксовано і за статтею «інші операційні витрати», які зросли у 13 разів: з 230,0 тис. грн у 2022 р. до 2980,0 тис. грн у 2024 р. Зростання частки інших операційних витрат у 2023 р. до 16,9% може бути пов'язане з активізацією господарської діяльності, витратами на маркетинг, послуги сторонніх організацій, амортизаційні нарахування, витрати на логістику чи адміністративні функції. У 2024 р. частка цієї категорії знизилася до 11,1%, що може свідчити про оптимізацію витрат або завершення окремих інвестиційних чи організаційних заходів.

Втрати від інвестиційної діяльності та втрати з податку на прибуток, які були присутні у структурі витрат у 2022 р., у наступні роки відсутні. Їх незначні обсяги та повне виключення з витратної структури у 2023–2024 рр. свідчать про підвищення ефективності використання активів і зниження фінансових ризиків, пов'язаних із інвестиційними угодами та податковими коригуваннями.

У цілому витратна динаміка демонструє тенденцію до зростання у відповідності до збільшення виробничих масштабів підприємства. Позитивним

є певне скорочення питомої ваги інших операційних витрат у 2024 р. та відсутність збиткових статей, що вказує на підвищення ефективності управління витратами та контроль за фінансовими ризиками.

Аналіз майнового стану підприємства є важливим етапом комплексної оцінки його фінансово-економічного положення, оскільки дозволяє визначити структуру активів, їх ліквідність, рівень мобільності капіталу та ефективність залучення ресурсів у господарський процес. Дослідження складу активів дає змогу оцінити, наскільки раціонально сформовано майно підприємства та чи забезпечує воно оптимальні умови для підтримання виробничого потенціалу та здійснення операційної діяльності.

У табл. 3.3 подано дані щодо зміни загального обсягу майна підприємства та його структурних складових за 2022–2024 рр. Проведення такої оцінки дозволяє: дослідити динаміку формування активів; встановити співвідношення між необоротними та оборотними активами; визначити тенденції у структурі майна; оцінити фінансову стійкість і виробничий потенціал підприємства.

Аналіз майнового стану підприємства за 2022–2024 рр. свідчить про суттєве нарощення активів підприємства. Загальна вартість майна зросла з 1037,9 тис. грн у 2022 р. до 11 188,3 тис. грн у 2024 р., тобто на 10 150,4 тис. грн або у 10,8 раз. Така динаміка демонструє масштабне розширення ресурсної бази підприємства та активний розвиток виробничо-господарської діяльності.

Протягом аналізованого періоду структура активів зазнала помітних змін. У 2022 р. майно підприємства повністю складалося з оборотних активів, що є типовим для агростартапів або підприємств на етапі активного формування оборотного капіталу.

У 2023–2024 рр. відбулося формування необоротних активів: їх частка зросла з 1,4% до 3,2%, що відображає інвестиції у матеріально-технічну базу, зокрема в основні засоби.

Таблиця 3.3

**Динаміка та структура майна підприємства
за 2022 - 2024 рр. (станом на кінець року)**

Види активів	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
Майно – всього	1037,9	100	11300, 9	100	11188,3	100	+10150,4	У 10,8 р.
1. Необоротні активи	-	-	154,5	1,4	362,3	3,2	+362,3	X
1.1. Основні засоби	-	-	154,5	1,4	362,3	3,2	+362,3	X
2. Оборотні активи	1037,9	100	11146, 4	98,6	10826	96,8	+9788,1	У 10,4 р.
2.1. Запаси	180,5	17,4	330,1	2,9	193,4	1,7	+12,9	+7,1
2.1.1. Готова продукція та товари	180,5	17,4	330,1	2,9	193,4	1,7	+12,9	+7,1
2.2. Поточна дебіторська заборгованість	275,7	26,6	8276	73,2	10160,3	90,8	+9884,6	У 36,9 р.
2.3. Грошові кошти	1,1	0,1	1	0,0	0,5	0,0	-0,6	-54,5
2.4. Інші оборотні активи	580,6	55,9	2539,3	22,5	471,8	4,2	-108,8	-18,7

Збільшення необоротних активів на 362,3 тис. грн свідчить про стратегічне зміцнення виробничого потенціалу, розширення інфраструктури та підвищення довгострокової стабільності підприємства.

Оборотні активи продовжують домінувати у структурі майна, хоча їх питома вага поступово знижується (з 100% у 2022 р. до 96,8% у 2024 р.). У грошовому вираженні вони зросли на 9788,1 тис. грн, що у 10,4 раза перевищує показник 2022 р. Це підтверджує високий рівень операційної мобільності підприємства, але також свідчить про концентрацію значної частини капіталу в оборотних ресурсах.

Найбільш значне зростання спостерігається за статтею поточної дебіторської заборгованості - з 275,7 тис. грн у 2022 р. до 10 160,3 тис. грн у

2024 р., тобто у 36,9 раза. Зростання частки дебіторської заборгованості до 90,8% у структурі активів у 2024 р. є двозначним фактором. З одного боку, це може свідчити про розширення обсягів продажу та зростання клієнтської бази, що позитивно впливає на ринкові позиції підприємства. З іншого боку, надмірна концентрація активів у формі дебіторської заборгованості створює ризики втрати ліквідності, збільшує фінансовий цикл та підвищує ймовірність несвоєчасного надходження коштів.

Запаси підприємства демонструють нестійку динаміку: зростання у 2023 р. до 330,1 тис. грн та подальше зниження до 193,4 тис. грн у 2024 р. Таке скорочення може бути пов'язане зі зміною моделі управління запасами, прискоренням оборотності продукції або активним розпродажем товарних позицій у період інтенсивного зростання обсягів діяльності.

Обсяг грошових коштів незначний і має тенденцію до скорочення, що свідчить про високу оборотність капіталу, проте одночасно може вказувати на обмежений запас миттєвої ліквідності. Зменшення інших оборотних активів у 2024 р. також характеризує зміщення капіталу на користь дебіторської заборгованості.

Узагальнюючи, слід відзначити, що підприємство демонструє динамічний розвиток та розширення активної частини майна, ефективно інвестує в основні засоби, проте висока концентрація активів у формі дебіторської заборгованості потребує посилення контролю над розрахунками з контрагентами для уникнення ризиків втрати платоспроможності.

Оцінка ліквідності підприємства є ключовим елементом системного аналізу його фінансово-економічного стану, адже вона відображає спроможність своєчасно та в повному обсязі виконувати короткострокові зобов'язання. Ліквідність визначає рівень фінансової гнучкості підприємства, впливає на його стабільність на ринку та характеризує якість структури активів і пасивів. Для аграрних підприємств питання ліквідності має особливу вагу через сезонність виробничих процесів, коливання грошових потоків, залежність

від зовнішніх ринкових чинників та можливі затримки у розрахунках із покупцями. Тому аналіз ліквідності підприємства здійснюється шляхом дослідження співвідношення найбільш ліквідних активів та поточних зобов'язань, а також структури активів за ступенем їх конвертованості у грошові кошти.

У табл. 3.4 наведено динаміку активів та пасивів, згрупованих за рівнем ліквідності та термінами погашення зобов'язань за 2022–2024 рр. Таке групування дає можливість: визначити здатність підприємства покривати короткострокові зобов'язання найбільш ліквідними активами; оцінити структуру майна з точки зору швидкості його трансформації у грошові ресурси; проаналізувати зміни в управлінні оборотним капіталом; встановити рівень фінансової стійкості та ризиків неплатоспроможності.

Таблиця 3.4

Динаміка та структура активів та пасивів для визначення ліквідності підприємства за 2022 - 2024 рр. (станом на кінець року)

Види активів за рівнем ліквідності та пасивів за терміном оплати	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р	
	сума, тис. грн	у % до під-сумку	сума, тис. грн	у % до під-сумку	сума, тис. грн	у % до під-сумку	суми, тис. грн	у %
1. Високоліквідні активи	1	0,1	1	0,0	1	0,0	x	X
2. Середньо-ліквідні активи	856	82,5	10815	95,7	10632	95,0	+9776	У 12,4 р.
3. Низько-ліквідні активи	181	17,4	330	2,9	193	1,8	+13	+7,2
4. Важко-ліквідні, або активи, що важко реалізуються	-	-	155	1,4	362	3,2	+362	X
Разом	1038	100	11301	100	11188	100	+10150	У 10,8 р.
1. Найбільш строкові зобов'язання	983	94,7	11034	97,6	8408	75,2	+7425	У 8,6 р.
2. Постійні пасиви	55	5,3	267	2,4	2780	24,8	+2725	У 50,5 р.
Разом	1038	100	11301	100	11188	100	+10150	У 10,8 р.

Аналіз динаміки активів та пасивів за рівнем ліквідності підприємства 2022–2024 рр. свідчить про суттєве збільшення обсягів ресурсів підприємства та одночасну трансформацію їх структури. Загальна вартість активів зросла з 1038,0 тис. грн у 2022 р. до 11 188,0 тис. грн у 2024 р., тобто у 10,8 раза, що узгоджується із загальними тенденціями масштабування діяльності підприємства.

Структура активів характеризується домінуванням середньо-ліквідних активів, частка яких у загальній сумі активів зросла з 82,5% у 2022 р. до 95,7% у 2023 р., а у 2024 р. становила 95,0%. Абсолютний приріст за цією групою склав 9776 тис. грн, або у 12,4 раза. Така динаміка пояснюється значним збільшенням дебіторської заборгованості, що є прямим наслідком активізації збутових операцій та надання товарного кредиту контрагентам. Водночас висока концентрація активів у цій групі створює певні ризики для оперативної платоспроможності, оскільки перетворення таких активів у грошові кошти потребує часу.

Низько-ліквідні активи збільшилися незначно - на 13 тис. грн (+7,2%), а їх частка скоротилася з 17,4% у 2022 р. до 1,8% у 2024 р., що свідчить про покращення управління запасами та пришвидшення обороту активів. Позитивною тенденцією є формування групи важко-ліквідних активів, обсяг яких зріс до 362 тис. грн у 2024 р. Їхня поява пов'язана з інвестиціями в основні засоби та інфраструктуру, що посилює матеріально-технічну базу підприємства та сприяє довгостроковій стабільності.

Водночас високоліквідні активи залишалися на мінімальному рівні впродовж усього періоду (1 тис. грн), що є сигналом щодо недостатнього запасу миттєвої ліквідності. Це свідчить про використання агресивного стилю управління грошовими потоками, за якого кошти максимально залучаються у господарський оборот, однак резерв для швидких розрахунків практично відсутній.

Структура пасивів також зазнала суттєвих змін. Найбільш строкові

зобов'язання зросли з 983 тис. грн до 8408 тис. грн, тобто у 8,6 раза, однак їх частка у загальній сумі зобов'язань скоротилася з 94,7% до 75,2%. Це свідчить про поступове зниження залежності підприємства від короткострокового фінансування та певне вирівнювання структури зобов'язань. Водночас темп приросту постійних пасивів є значно вищим — у 50,5 раза, що вказує на формування власного капіталу, накопичення прибутків і посилення фінансової автономії підприємства.

Загалом структура активів і пасивів підприємства вказує на значне розширення операційної діяльності, активний розвиток, інвестиції у виробничу базу та поступове зміцнення фінансової стійкості. Водночас висока частка середньо-ліквідних активів і мінімальний обсяг високоліквідних ресурсів вимагають посилення політики управління дебіторською заборгованістю та формування резерву грошових коштів для забезпечення належного рівня оперативної платоспроможності.

Для комплексної характеристики платоспроможності підприємства доцільно здійснити оцінку ліквідності балансу, що передбачає порівняння активів, згрупованих за ступенем їх конвертації у грошові ресурси, із зобов'язаннями, класифікованими за строками їх погашення. Такий підхід дозволяє об'єктивно визначити здатність підприємства своєчасно розраховуватися за своїми фінансовими зобов'язаннями та підтримувати належний рівень фінансової стійкості.

Оцінка ліквідності балансу є важливим інструментом управління, оскільки вона враховує не лише наявність активів, але й час, необхідний для їх перетворення у грошові кошти, а також терміни виконання зобов'язань. Це особливо актуально для підприємств аграрного сектору, діяльність яких характеризується вираженою сезонністю, залежністю від циклу виробництва і реалізації продукції та можливими часовими розривами між понесеними витратами та отриманням доходів.

У табл. 3.5 здійснюється групування активів за ступенем ліквідності (A1—

A4) та пасивів за строками погашення (П1–П4), а також проводиться їх порівняння. Визначення співвідношень між відповідними групами активів і зобов'язань дає змогу: оцінити абсолютну, термінову та поточну ліквідність балансу; встановити рівень фінансової стійкості підприємства; ідентифікувати потенційні ризики втрати платоспроможності; оцінити якість управління оборотним капіталом.

Таблиця 3.5

**Оцінка ліквідності балансу
за 2022 - 2024 рр., тис. грн.**

Умовні позна- чення	Надлишок (+) або нестача (-) платіжних засобів	Роки		
		2022	2023	2024
A1-П1	Високоліквідних активів	-982	-11033	-8408
A2-П2	Середньоліквідних активів	856	10815	10632
A3-П3	Низьколіквідних активів	181	330	193
	Разом	+55	+112	+2418

Аналіз ліквідності балансу підприємства за 2022–2024 рр. засвідчує змішану динаміку показників платоспроможності. Протягом усього періоду підприємство характеризувалося нестачею високоліквідних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань, що підтверджується від'ємним значенням різниці A1–П1: –982 тис. грн у 2022 р., –11 033 тис. грн у 2023 р. та –8408 тис. грн у 2024 р. Така ситуація свідчить про недостатність миттєвих фінансових ресурсів та високий рівень залежності від обороту дебіторської заборгованості. Відсутність короткострокового запасу грошових коштів є характерною для підприємств, що активно розширюються, однак одночасно формує ризики тимчасової неплатоспроможності у разі затримки платежів від контрагентів.

Разом з тим, показник A2–П2 демонструє суттєвий надлишок середньоліквідних активів над відповідними зобов'язаннями у всі роки дослідження. Позитивне значення становило 856 тис. грн у 2022 р., зросло до 10 815 тис. грн у 2023 р. і досягло 10 632 тис. грн у 2024 р. Це означає, що

підприємство має значний обсяг активів, які можуть бути мобілізовані для покриття поточних потреб після реалізації дебіторської заборгованості. Така тенденція є ознакою високої короткострокової фінансової гнучкості, однак водночас акцентує увагу на необхідності оптимізації політики управління дебіторською заборгованістю, щоб прискорити перетворення коштів у ліквідну форму.

За групою АЗ–ПЗ також спостерігається стійкий надлишок активів над зобов'язаннями, що підтверджує наявність запасів та інших ресурсів, які можуть бути реалізовані у випадку необхідності. Позитивне значення показника збільшилося з 181 тис. грн у 2022 р. до 330 тис. грн у 2023 р., а у 2024 р. склало 193 тис. грн. Це свідчить про достатній рівень матеріальних активів, здатних підтримувати операційний цикл підприємства.

Сумарне значення різниці між ліквідними активами та зобов'язаннями є позитивним і має тенденцію до зростання: +55 тис. грн у 2022 р., +112 тис. грн у 2023 р. та +2418 тис. грн у 2024 р. Така динаміка підтверджує загалом прийнятний рівень балансування активів і зобов'язань, а також позитивні зміни у фінансовій стійкості підприємства.

Отже, попри нестачу високоліквідних активів і залежність від своєчасності надходження коштів від дебіторів, підприємство у цілому забезпечує належний рівень ліквідності балансу. Підприємство має достатній запас середньоліквідних та низьколіквідних активів для покриття поточних зобов'язань, що свідчить про потенційну можливість виконання своїх фінансових зобов'язань і підтримання операційної стабільності. Разом з тим, підвищення частки високоліквідних активів та оптимізація процесів розрахунків із контрагентами є доцільним напрямом зміцнення платоспроможності та зниження ризиків фінансових ускладнень.

Для комплексної оцінки здатності підприємства забезпечувати своєчасне виконання фінансових зобов'язань необхідно доповнити аналіз ліквідності балансу розрахунком фінансових коефіцієнтів ліквідності та

платоспроможності. Ці показники дозволяють кількісно оцінити рівень покриття короткострокових зобов'язань активами різного ступеня ліквідності, визначити ступінь фінансової гнучкості підприємства та оцінити ризики неплатоспроможності у короткостроковій перспективі. Коефіцієнти ліквідності є важливим інструментом фінансового менеджменту, оскільки вони відображають не лише наявність ресурсів для погашення боргових зобов'язань, а й ефективність політики управління оборотним капіталом, дебіторською заборгованістю та грошовими потоками. У контексті діяльності підприємств аграрного сектору ці показники набувають особливої ваги через сезонність надходження виручки, циклічність виробництва і потребу у підтриманні достатнього рівня ліквідних ресурсів для фінансування технологічного процесу.

У табл. 3.6 наведено основні коефіцієнти оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства за 2022–2024 рр. Аналіз цих показників дозволить оцінити рівень короткострокової фінансової надійності підприємства, визначити стійкість його фінансової позиції та виявити стратегічні тенденції у сфері управління оборотним капіталом.

Таблиця 3.6

**Показники оцінки ліквідності та платоспроможності
підприємства за 2022 - 2024 рр.**

Показники	Норматив- не значення	Роки			Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р.
		2022	2023	2024	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	0,001	0,000	0,000	-0,001
Проміжний коефіцієнт покриття	>0,7	0,872	0,980	1,265	+0,393
Загальний коефіцієнт покриття	≥1,5	1,056	1,010	1,288	+0,232
Коефіцієнт платоспроможності	≥0,1	0,001	0,000	0,000	-0,001
Коефіцієнт критичної ліквідності	≥0,8	1,056	1,010	1,288	+0,232

Аналіз коефіцієнтів ліквідності та платоспроможності підприємства за 2022–2024 рр. свідчить про неоднозначну ситуацію у сфері короткострокової

фінансової стабільності. Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності перебувало на критично низькому рівні протягом усього аналізованого періоду (0,001 у 2022 р. та 0,000 у 2023–2024 рр.) при нормативі $>0,2$. Це свідчить про фактичну відсутність високоліквідних активів, які могли б бути використані для миттєвого погашення найбільш строкових зобов'язань. Така ситуація свідчить про агресивну модель управління оборотними коштами, за якої грошові ресурси максимально залучаються у господарський оборот, що підвищує ризик короткострокової неплатоспроможності у разі затримок дебіторських платежів.

Разом з тим, проміжний коефіцієнт покриття, що характеризує здатність підприємства погашати зобов'язання за рахунок грошових коштів та дебіторської заборгованості, демонструє позитивну динаміку та перевищує нормативне значення ($>0,7$). Показник зріс із 0,872 у 2022 р. до 1,265 у 2024 р., що свідчить про достатній обсяг активів середньої ліквідності для покриття короткострокових зобов'язань і підтверджує відносну фінансову гнучкість підприємства.

Загальний коефіцієнт покриття також наближається до нормативного значення ($\geq 1,5$), підвищившись з 1,056 у 2022 р. до 1,288 у 2024 р. Хоча показник не досягає оптимального рівня, його позитивна динаміка свідчить про підвищення забезпеченості підприємства оборотними активами. Зростання коефіцієнта критичної ліквідності до 1,288 у 2024 р. також підтверджує поліпшення здатності підприємства покривати зобов'язання за рахунок оборотних ресурсів без урахування запасів.

Коефіцієнт платоспроможності протягом трьох років залишався на рівні 0,001–0,000, що є значно нижчим від нормативу $\geq 0,1$. Це сигналізує про відсутність достатнього запасу високоліквідних коштів для оперативного покриття боргових зобов'язань та вказує на необхідність вдосконалення політики грошових резервів.

Узагальнюючи отримані результати, слід зазначити, що підприємство

володіє достатнім запасом середньо- та низьколіквідних активів для забезпечення платоспроможності у короткостроковій перспективі, проте фактично не має миттєвих грошових резервів. Така структура активів є характерною для швидкозростаючих аграрних підприємств, однак вимагає посилення контролю за дебіторською заборгованістю, прискорення обігу грошових коштів і формування резерву високоліквідних активів. З метою зменшення ризиків короткострокової фінансової нестійкості доцільно впровадити механізми оптимізації кредитної політики щодо покупців, удосконалити систему внутрішнього контролю грошових потоків та сформувати мінімальний страховий резерв ліквідності.

3.2. Оцінювання фінансової стійкості підприємства за системою відносних показників та аналіз типу фінансової стійкості підприємства

Фінансова стійкість є ключовою складовою фінансового стану підприємства та відображає його здатність забезпечувати стабільний розвиток, своєчасно виконувати фінансові зобов'язання та підтримувати оптимальну структуру капіталу. Оцінка фінансової стійкості ґрунтується на системі відносних показників, які характеризують співвідношення власного та залученого капіталу, достатність власних фінансових ресурсів для фінансування активів, а також рівень залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Комплексний аналіз цих показників дозволяє визначити якість фінансової політики підприємства, його інвестиційні можливості та здатність протистояти економічним ризикам.

Особливо важливо оцінювати фінансову стійкість аграрних підприємств, оскільки їх діяльність залежить від сезонності виробництва, коливань ринкових цін, циклічності грошових потоків та впливу зовнішніх факторів (кліматичних, логістичних, геополітичних). За таких умов збереження достатнього рівня

власного капіталу та фінансової автономії є передумовою стабільного функціонування та мінімізації ризиків втрати платоспроможності.

У межах цього підрозділу буде проведено оцінювання фінансової стійкості підприємства на основі ключових відносних показників, таких як коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами та показник фінансового левериджу. Також буде здійснено аналіз типу фінансової стійкості підприємства на основі співвідношення джерел фінансування та структури капіталу.

Отримані результати нададуть можливість визначити рівень фінансової незалежності підприємства, оцінити його здатність забезпечувати розширене відтворення, а також ідентифікувати потенційні загрози фінансової дестабілізації. Це стане підґрунтям для формування висновків щодо ефективності фінансової політики підприємства та розроблення пропозицій з підвищення його фінансової стійкості у перспективі.

Оцінювання джерел формування капіталу підприємства є важливим елементом аналізу його фінансової стійкості, оскільки дозволяє визначити ступінь залежності підприємства від власних і позикових ресурсів, а також оцінити можливості фінансування діяльності за рахунок внутрішніх джерел. Оптимальне співвідношення власного та залученого капіталу забезпечує підприємству фінансову рівновагу, знижує ризик неплатоспроможності та створює передумови для стабільного розвитку.

Динаміка джерел фінансування підприємства у період 2022–2024 рр. дає змогу простежити, як підприємство формувало та використовувало фінансові ресурси для забезпечення операційної і інвестиційної діяльності. Аналіз структури капіталу включає визначення частки власного і позикового капіталу, рівня фінансової автономії та залежності, а також оцінку ефективності політики поповнення статутних і резервних фондів.

У табл. 3.7 проаналізовано зміни у структурі джерел фінансування

підприємства, що дозволить: охарактеризувати фінансову політику підприємства; визначити тенденції збільшення або скорочення зовнішнього фінансування; оцінити рівень фінансової незалежності та можливість самофінансування; з'ясувати, чи відповідає структура капіталу критеріям стійкого розвитку.

Таблиця 3.7

**Динаміка та структура джерел формування капіталу
підприємства за 2022 - 2024 рр. (станом на кінець року)**

Види пасивів	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
Капітал всього	1037,9	100	11300,9	100	11188,3	100	+10150,4	У 10,8 р.
1. Власний капітал	54,6	5,3	266,8	2,4	2780	24,8	+2725,4	У 50,9 р.
1.1. Зареєстрований (пайовий) капітал	10	1,0	10	0,1	10	0,1	X	X
1.2. Нерозподілений прибуток	44,6	4,3	256,8	2,3	2770	24,8	+2725,4	У 62,1 р.
2. Зобов'язання і забезпечення	983,3	94,7	11034,1	97,6	8408,3	75,2	+7425	У 8,6 р.
2.1. Поточні зобов'язання і забезпечення	983,3	94,7	11034,1	97,6	8408,3	75,2	+7425	У 8,6 р.
2.1.1. Поточна кредиторська заборгованість	326,4	31,4	4856	43,0	5908,3	52,8	+5581,9	У 18,1 р.

Аналіз джерел формування капіталу підприємства за 2022–2024 рр. свідчить про суттєве зростання ресурсної бази підприємства. Загальна величина капіталу збільшилася з 1037,9 тис. грн у 2022 р. до 11 188,3 тис. грн у 2024 р., тобто на 10 150,4 тис. грн, що у 10,8 раза більше порівняно з базовим періодом. Це підтверджує інтенсивний розвиток підприємства, нарощення обсягів діяльності та зростання фінансового потенціалу.

Водночас характеристика структури капіталу демонструє суттєву трансформацію у співвідношенні власних і залучених ресурсів. Частка власного капіталу за аналізований період зросла з 5,3% у 2022 р. до 24,8% у 2024 р., що свідчить про зміцнення фінансової незалежності та позитивну тенденцію до самофінансування. Абсолютне збільшення власного капіталу на 2725,4 тис. грн обумовлене, перш за все, зростанням нерозподіленого прибутку, який підвищився у 62,1 раза. Це свідчить про здатність підприємства генерувати прибуток та спрямовувати його на розширення діяльності, що є ознакою ефективної фінансової політики.

Зареєстрований капітал протягом аналізованого періоду залишався незмінним і становив 10 тис. грн, тобто 0,1% у структурі джерел фінансування у 2024 р., що характерно для малих підприємств. Основним джерелом приросту власного капіталу є реінвестований прибуток, а не зовнішні капіталовкладення, що свідчить про внутрішнє зростання та фінансову автономність підприємства.

Позиковий капітал продовжує відігравати вагомую роль у структурі фінансування діяльності, хоча його питома вага зменшилася з 94,7% у 2022 р. до 75,2% у 2024 р. Це свідчить про поступове зниження залежності підприємства від позикових ресурсів і поліпшення структури капіталу. Абсолютна величина зобов'язань все ж зросла на 7425 тис. грн, що пов'язано із фінансуванням активного розширення операційної діяльності.

Особливу увагу привертає динаміка поточної кредиторської заборгованості, що збільшилася з 326,4 тис. грн у 2022 р. до 5908,3 тис. грн у 2024 р., тобто у 18,1 раза. Значне зростання цього показника відображає активне використання короткострокових зобов'язань як джерела фінансування оборотного капіталу, що характерно для підприємств у фазі інтенсивного росту. Попри позитивну тенденцію нарощення власного капіталу, концентрація зобов'язань у поточних формах потребує підвищення контролю, щоб уникнути ризику фінансової напруги у разі затримки надходжень від дебіторів.

У цілому структура капіталу підприємства зазнала якісних позитивних

змін: зросла частка власних коштів, зміцнилася фінансова стійкість, покращилася здатність підприємства забезпечувати розвиток за рахунок внутрішніх ресурсів. Разом з тим, важливо продовжувати роботу з оптимізації структури позикових ресурсів, контролем кредиторської заборгованості та формуванням балансу між рентабельністю і фінансовою безпекою.

Аналіз зобов'язань і забезпечень є важливою складовою оцінювання фінансової стійкості підприємства, оскільки дозволяє визначити рівень залежності від зовнішніх джерел фінансування, характер залучених коштів та їх вплив на фінансову рівновагу. Стабільна структура зобов'язань, оптимальне співвідношення короткострокових та довгострокових боргів, а також наявність забезпечень свідчать про раціональне управління фінансовими ресурсами, здатність підприємства виконувати зобов'язання і підтримувати належний рівень ділової активності.

Особливої ваги цей аналіз набуває для підприємств аграрного сектору, діяльність яких потребує значних обсягів оборотних ресурсів, сезонного залучення фінансування та гнучкої кредитної політики. Зміни в динаміці зобов'язань можуть свідчити не лише про фінансові потреби та темпи розвитку підприємства, а й про його кредитний статус, ефективність взаємовідносин із контрагентами та здатність генерувати власні фінансові ресурси.

У табл. 3.8 наведено структуру та зміни зобов'язань підприємства за 2022–2024 рр., що дозволяє:

- оцінити масштаби залученого капіталу та його складові;
- визначити частку короткострокових зобов'язань та потенційні ризики фінансового навантаження;
- встановити тенденції у формуванні кредиторської заборгованості та забезпечень;
- виявити рівень фінансової гнучкості підприємства та його здатність забезпечувати розрахунки з контрагентами.

Отримані дані слугуватимуть підґрунтям для подальшого розрахунку

коефіцієнтів фінансової стійкості, а також для формування висновків щодо типу фінансової стійкості підприємства у досліджуваному періоді.

Таблиця 3.8

**Динаміка та структура зобов'язань та забезпечень
підприємства за 2022 - 2024 рр. (станом на кінець року)**

Види зобов'язань	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення (+;-) 2024 р. до 2022 р.	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
1.Поточні зобов'язання, в т.ч. за:								
товари, роботи, послуги	326,4	100	4856	100	5908,3	100	+5581,9	У 18 р.
розрахунками з бюджетом	320,5	98,2	4666,9	96,1	5907	100	+5586,5	У 18,4 р.
Всього:	5,9	1,8	189,1	3,9	1,3	0,0	-4,6	-78,0
	326,4	100	4856	100	5908,3	100	+5581,9	У 18 р.

Аналіз динаміки та структури зобов'язань підприємства за 2022–2024 рр. свідчить про істотне збільшення обсягу поточних зобов'язань підприємства, що зросли з 326,4 тис. грн у 2022 р. до 5908,3 тис. грн у 2024 р., тобто у 18 разів. Така тенденція є наслідком активного розширення операційної діяльності, зростання обсягів закупівель та активного використання кредиторської заборгованості як інструменту фінансування оборотного капіталу. Значний приріст поточних зобов'язань природно супроводжує інтенсивний розвиток підприємства та збільшення обсягів реалізації продукції, що раніше було підтверджено аналізом активів і капіталу.

Найбільшу частку у структурі зобов'язань займає кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги - 98,2% у 2022 р., 96,1% у 2023 р. та 100% у 2024 р. Її динаміка демонструє приріст у 18,4 раза, що наочно відображає активізацію виробничої діяльності та розширення обсягів закупівель сировини, матеріалів і послуг. Це свідчить про ефективне використання комерційного кредиту як джерела фінансування та тісні ділові зв'язки з постачальниками. У той же час, концентрація практично всієї

кредиторської заборгованості у цьому виді може становити ризик для ліквідності, оскільки у разі затримки розрахунків може бути порушена операційна стабільність.

Значне скорочення заборгованості з розрахунків з бюджетом - з 5,9 тис. грн у 2022 р. до 1,3 тис. грн у 2024 р. (зменшення на 78%) - свідчить про своєчасність та дисциплінованість виконання податкових зобов'язань підприємства. Зменшення цього показника також може бути результатом зміни обсягів податкових нарахувань або особливостей оподаткування у відповідні періоди.

Загалом динаміка зобов'язань підприємства свідчить про активну операційну діяльність і розширення масштабу бізнесу. Зростання кредиторської заборгованості носить інвестиційний характер і пов'язане із фінансуванням оборотного циклу, а не з накопиченням проблемної заборгованості. Водночас така модель фінансування передбачає необхідність посилення контролю за грошовими потоками, оптимізації розрахунків з контрагентами та формування резерву ліквідності з метою мінімізації ризиків тимчасової фінансової нестійкості.

Для об'єктивної оцінки фінансової стійкості підприємства важливо проаналізувати систему показників, що характеризують структуру джерел формування капіталу. Такі показники дають змогу визначити ступінь фінансової незалежності, рівень залучення позикового капіталу та ефективність формування власних фінансових ресурсів. Раціональна структура капіталу сприяє підтриманню платоспроможності, забезпечує стабільність фінансових потоків та створює умови для стійкого довгострокового розвитку.

Особливої значущості цей аналіз набуває для аграрних підприємств, де сезонність виробництва, циклічність надходження коштів і залежність від ринкової кон'юнктури вимагають оптимального співвідношення власного та позикового капіталу для підтримання операційної стабільності. Збільшення частки власного капіталу свідчить про зміцнення фінансової незалежності та

здатності підприємства фінансувати діяльність власними ресурсами, тоді як надмірна частка позикових коштів може підвищувати фінансові ризики, але одночасно виступати джерелом активного розвитку.

У табл. 3.9 наведено ключові показники структури джерел фінансування підприємства. Їх аналіз дозволить визначити ступінь фінансової самостійності підприємства, оцінити ризики, пов'язані з залученням позикових коштів, та встановити тенденції зміцнення або послаблення фінансової стійкості протягом 2022–2024 рр.

Таблиця 3.9

**Показники структури джерел формування капіталу
за 2022 - 2024 рр.**

Показники	Нормативне значення	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення (+; -) 2024 р. до 2022 р.
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,053	0,024	0,248	+0,196
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	<0,5	0,947	0,976	0,752	-0,196
Коефіцієнт фінансового ризику	<1	18,009	41,357	3,025	-14,985
Коефіцієнт фінансової стабільності	>1	0,056	0,024	0,331	+0,275

Аналіз показників структури джерел формування капіталу підприємства за 2022–2024 рр. свідчить про суттєве покращення фінансової стійкості підприємства та поступове зміцнення його фінансової незалежності. Коефіцієнт автономії зріс із надзвичайно низького рівня 0,053 у 2022 р. до 0,248 у 2024 р., що хоча й не досягає нормативного значення >0,5, проте демонструє позитивну динаміку збільшення частки власного капіталу у фінансуванні діяльності. Це свідчить про те, що підприємство поступово знижує залежність від зовнішніх джерел фінансування завдяки зростанню нерозподіленого прибутку та підвищенню власного інвестиційного потенціалу.

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу протягом аналізованого періоду має тенденцію до зменшення - з 0,947 у 2022 р. до 0,752 у 2024 р. Хоча показник залишається вищим за рекомендований рівень (<0,5), що вказує на

значну частку позикових коштів у структурі капіталу, його зниження свідчить про поступове зменшення залежності від зовнішнього фінансування. Одночасно відбувається вирівнювання структури капіталу та стабілізація фінансової бази підприємства.

Показник фінансового ризику демонструє суттєве зниження - з 18,009 у 2022 р. до 3,025 у 2024 р., що є позитивною тенденцією та підтверджує скорочення ризику втрати фінансової стійкості через надмірну частку боргового фінансування. Незважаючи на те, що значення коефіцієнта у 2024 р. все ще вище нормативу (<1), воно свідчить про значне покращення позиції підприємства порівняно з базовим періодом.

Коефіцієнт фінансової стабільності, який відображає співвідношення власного і позикового капіталу, також демонструє позитивну динаміку - з 0,056 у 2022 р. до 0,331 у 2024 р. Це вказує на формування більш збалансованої структури джерел фінансування та зміцнення стійкості підприємства до зовнішніх фінансових шоків.

Загалом, підприємство залишається залежним від позикових коштів, однак протягом досліджуваного періоду спостерігається чітка тенденція до зростання фінансової автономії, зниження кредитного навантаження та покращення показників фінансової стійкості. Така динаміка свідчить про ефективну політику управління капіталом, зростання власного фінансового потенціалу та поступове зміцнення фінансової незалежності підприємства.

Оборотні активи є ключовою складовою забезпечення безперервності операційної діяльності підприємства, оскільки саме вони формують основу виробничого циклу, впливають на швидкість обігу капіталу та визначають рівень фінансової гнучкості. Ефективність управління оборотними активами напряду впливає на платоспроможність, рентабельність та загальну фінансову стійкість підприємства, особливо в аграрному секторі, де функціонування залежить від сезонності, циклічності виробництва та потреби у значних оборотних ресурсах.

Аналіз стану оборотних активів дозволяє визначити їх структуру, динаміку та швидкість обігу, оцінити здатність підприємства своєчасно перетворювати ресурси у грошові кошти та забезпечувати фінансування поточної діяльності. Особливу увагу приділено показникам оборотності запасів, дебіторської заборгованості, грошових коштів та тривалості фінансового циклу, що відображають рівень ефективності управління ресурсами та організації розрахунків із контрагентами.

У табл. 3.10 представлено основні показники стану оборотних активів підприємства за 2022–2024 рр.

Таблиця 3.10

Показники стану оборотних активів за 2022-2024 рр.

Показники	Нормативне значення	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення (+; -) 2024 р. до 2022 р.
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	> 0,5	1,000	0,421	0,870	-0,130
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами	> 0,1	0,053	0,010	0,223	+0,171
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними коштами	> 0,5	0,302	0,340	12,501	+12,199
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	Збільшення	0,020	0,009	0,000	-0,020

Аналіз показників стану оборотних активів підприємства за 2022–2024 рр. засвідчує зміни у структурі та забезпеченості підприємства власними оборотними ресурсами, що є важливими характеристиками його фінансової стійкості та операційної ефективності. Коефіцієнт маневреності власного капіталу, який показує частку мобільних ресурсів у власному капіталі, знизився з 1,000 у 2022 р. до 0,870 у 2024 р. Хоча значення залишається близьким до оптимального ($>0,5$), негативна динаміка свідчить про зменшення частки найбільш мобільних власних ресурсів та певне зниження гнучкості управління капіталом. Це пояснюється вкладенням коштів у розширення діяльності та формування оборотних активів, що, з одного боку, підтримує розвиток, а з

іншого - зменшує поточну маневреність. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами продемонстрував позитивну тенденцію: з 0,053 у 2022 р. до 0,223 у 2024 р., що перевищує нормативне значення $>0,1$. Таке зростання свідчить про зниження залежності підприємства від позикових джерел фінансування оборотних активів та поступове формування власної фінансової бази для підтримання операційної діяльності. Надзвичайно позитивною є динаміка коефіцієнта забезпеченості запасів власними коштами, який зріс із 0,302 у 2022 р. до 12,501 у 2024 р. Різке зростання показника вказує на значне перевищення власних ресурсів над потребами у фінансуванні запасів, що можна розглядати як результат нарощування прибутку та зменшення обсягів товарних залишків у структурі оборотних активів. Це підтверджує високий рівень фінансового самозабезпечення операційного циклу.

Водночас коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів продемонстрував негативну тенденцію, знизившись до нульового значення у 2024 р. Така динаміка свідчить про те, що власні оборотні ресурси практично повністю вкладені в оборотні активи без резерву для оперативного маневру. Це може обмежувати здатність підприємства швидко реагувати на зміну ринкових умов та створює ризики у разі виникнення потреби в негайних фінансових рішеннях.

У цілому результати аналізу свідчать про зміцнення фінансової бази підприємства та збільшення частки власних коштів у фінансуванні оборотного капіталу. Водночас зниження маневреності окремих показників сигналізує про необхідність формування резерву мобільних ресурсів та підвищення гнучкості фінансового управління для забезпечення стабільності у майбутніх періодах.

Оцінка стану та ефективності використання основного капіталу є важливим етапом аналізу фінансово-економічної стійкості підприємства, оскільки основні засоби формують матеріально-технічну базу виробничої діяльності. Раціональне управління основним капіталом забезпечує стабільність операційних процесів, можливість нарощення виробничих обсягів, підвищення

ефективності праці та конкурентоспроможності підприємства.

Аграрні підприємства, особливо залежні від технічного оснащення, оскільки виробничий процес потребує сучасної техніки, обладнання, складських та логістичних ресурсів. Тому аналіз динаміки основних засобів, їх оновлення, вибуття, рівня зносу та капітальних інвестицій дозволяє визначити тенденції розвитку матеріально-технічної бази та оцінити потенціал підприємства до довгострокового розширення діяльності.

У табл. 3.11 будуть розглянуті ключові показники стану основного капіталу.

Таблиця 3.11

Показники стану основного капіталу за 2022 - 2024 рр.

Показники	Нормативне значення	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення (+; -) 2024 р. до 2022 р.
Коефіцієнт майна виробничого призначення	Збільшення	0,000	0,014	0,032	+0,032
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	Збільшення	0,000	0,014	0,032	+0,032
Коефіцієнт накопичення амортизації	Зменшення	x	0,064	0,204	X
Коефіцієнт співвідношення оборотних та необоротних активів	Збільшення	x	72,145	29,881	X

Аналіз показників стану основного капіталу підприємства свідчить про поступове зміцнення матеріально-технічної бази підприємства та активізацію процесів оновлення виробничих ресурсів протягом 2022–2024 рр. Коефіцієнт майна виробничого призначення, який відображає частку активів, безпосередньо залучених у виробничий процес, зріс із нульового значення у 2022 р. до 0,032 у 2024 р. Аналогічну динаміку демонструє коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні, що підтверджує збільшення питомої ваги матеріальних активів у структурі майна підприємства. Такий приріст, хоча і залишається на відносно низькому рівні, свідчить про послідовне інвестування у виробничі ресурси та розширення технічного потенціалу.

Коефіцієнт накопичення амортизації поступово збільшився з 0,064 у 2023 р. до 0,204 у 2024 р., що є ознакою зростання частки амортизаційних відрахувань у структурі вартості основних засобів. Це може свідчити про їх активніше використання та амортизаційне зношення, але одночасно і про формування амортизаційного фонду, який може бути спрямований на подальше оновлення активів. Динаміка є закономірною для підприємства, що знаходиться у фазі активного розвитку та нарощення виробничих потужностей.

Показник співвідношення оборотних і необоротних активів демонструє суттєве зменшення - з 72,145 у 2023 р. до 29,881 у 2024 р., що свідчить про більш швидке зростання частки необоротних активів у структурі балансу. Це є позитивною тенденцією, оскільки свідчить про зміцнення довгострокової виробничої бази та зменшення переважання оборотних активів, характерного для підприємств на ранніх етапах розвитку.

Загалом, досліджувані показники підтверджують, що підприємство поступово формує стійкий виробничо-технічний фундамент. Незважаючи на те, що абсолютні значення показників основного капіталу залишаються невисокими, позитивна динаміка свідчить про прагнення підприємства модернізувати активи, підвищувати рівень технічного оснащення та забезпечувати довгострокову конкурентоспроможність.

3.3. Розрахунок і факторний аналіз порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості

Важливим етапом оцінювання результативності діяльності підприємства є визначення порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості, які дозволяють оцінити здатність суб'єкта господарювання покривати свої витрати і формувати прибуток в умовах змін зовнішнього середовища. Порог рентабельності виступає ключовим індикатором мінімального обсягу реалізації,

необхідного для відшкодування сукупних витрат, тоді як запас фінансової стійкості відображає рівень захищеності підприємства від ризику зниження доходів та виникнення збитків. Ці показники є стратегічними інструментами управлінського аналізу, адже надають можливість оцінити рівень операційного ризику, чутливість фінансового результату до зміни обсягів виробництва, а також забезпечують основу для формування рішень щодо оптимізації витрат та управління доходами.

Застосування факторного аналізу дає змогу визначити ключові чинники, що впливають на величину порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості, зокрема рівень постійних і змінних витрат, цінову політику, продуктивність використання ресурсів та обсяги реалізації продукції. Поглиблене дослідження цих аспектів дозволяє підприємству адаптувати бізнес-модель до ринкових умов, підвищувати ефективність операційної діяльності та знижувати чутливість до зовнішніх економічних коливань. Таким чином, аналіз порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості є необхідним елементом системи фінансового менеджменту підприємства, забезпечуючи інформаційну базу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та формування стратегії подальшого розвитку.

Показник порогу рентабельності визначається за формулою:

$$ПР = \frac{ПВ}{КМД}, \quad (3.1)$$

де: ПР – поріг рентабельності, тис. грн;

ПВ – постійні витрати, тис. грн;

КМД – питома вага (коефіцієнт) маржинального доходу в операційному доході.

Розрахунок КМД здійснюється за формулою:

$$КМД = \frac{МД}{ОД}. \quad (3.2)$$

Поріг рентабельності є вартісним індикатором, що визначає мінімальний обсяг операційного доходу, необхідний для повного покриття операційних

витрат і досягнення точки беззбитковості. Чим нижчим є цей показник, тим вищим є рівень фінансової стійкості підприємства, оскільки воно здатне генерувати прибуток уже при менших обсягах реалізації. Разом з тим, суттєве зростання операційного доходу зазвичай супроводжується збільшенням операційних витрат, що може підвищувати і величину порогу рентабельності. За таких умов ключовим завданням є забезпечення випереджаючого темпу приросту операційного доходу порівняно з темпами зростання порогу рентабельності. Це сприятиме скороченню його питомої частки в доході та збільшенню частини операційного результату, що формує прибуток.

Показник запасу фінансової стійкості визначається за формулою:

$$ЗФС = \frac{ОД - ПР}{ОД} \times 100, \quad (3.3)$$

де: ЗФС – запас фінансової стійкості, %;

ОД – операційний дохід, тис. грн;

ПР – поріг рентабельності, тис. грн.

Запас фінансової стійкості є відносним показником, що відображає максимально допустимий рівень зниження фактичного операційного доходу, за якого підприємство продовжує працювати беззбитково. Чим вищим є значення цього показника, тим більшою є здатність підприємства протистояти негативним змінам ринкового середовища та тим нижчим є ризик переходу до збиткової діяльності. Запас фінансової стійкості характеризує рівень захищеності операційної діяльності на дату оцінки та слугує своєрідним "фінансовим буфером", який може бути використаний у разі несприятливої кон'юнктури, зниження обсягів виробництва чи реалізації продукції. Крім того, цей показник відображає рівень безпеки для кредиторів і постачальників, демонструючи здатність підприємства виконувати свої зобов'язання навіть за умов погіршення фінансових результатів.

Розрахунок порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості підприємства за 2022 - 2024 рр. представлено у табл. 3.12.

Таблиця 3.12

**Розрахунок порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості
за 2022 – 2024 рр.**

Показники	2022 рік	2024 рік	Відхилення (+;-)	
			абсолютне	відносне
1. Операційний дохід	6017,1	27133,3	+21116,2	У 4,5 р.
2. Операційні витрати, тис. грн	5966,6	26773,8	+20807,2	У 4,5 р.
у тому числі				
а) змінні витрати	4176,6	21079,3	+16902,7	У 5 р.
б) постійні витрати	1790	9034	+7244	У 5 р.
3. Прибуток (збиток) від операційної діяльності	50,5	359,5	+309	У 7,1 р.
4. Маржинальний дохід, тис. грн	1840,5	6054	+4213,5	У 3,3 р.
5. Коефіцієнт маржинального доходу у операційному доході	0,306	0,223	-0,083	-27,1
6. Поріг рентабельності, тис. грн	5849,7	40511,2	+34661,5	У 6,9 р.
7. Питома вага порогу рентабельності в операційному доході, %	97,2	149,3	+52,1	х
8. Зона фінансової стійкості, тис. грн	167,4	-13377,9	-13545,3	Х
9. Запас фінансової стійкості, %	2,8	-49,3	-52,1	х

Аналіз динаміки показників порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості підприємства за 2022–2024 рр. свідчить про суттєве зростання масштабів операційної діяльності підприємства. Операційний дохід у 2024 р. становив 27 133,3 тис. грн, що у 4,5 раза більше ніж у 2022 р., при одночасному аналогічному збільшенні операційних витрат. Приріст операційного прибутку у 7,1 раза також підтверджує позитивну тенденцію до розширення діяльності та підвищення прибутковості. Водночас зміна структури витрат характеризується випереджаючим зростанням змінних витрат, що збільшилися у 5 разів, та постійних витрат - у 5 разів, що є логічним наслідком масштабування операційного процесу.

Маржинальний дохід зріс на 4213,5 тис. грн або у 3,3 раза, проте коефіцієнт маржинального доходу зменшився з 0,306 у 2022 р. до 0,223 у 2024 р., що свідчить про певне зниження ефективності формування прибутку з кожної гривні операційного доходу. Така зміна структури рентабельності може бути пов'язана як із збільшенням витратного навантаження, так і з можливою

зміною комерційної політики або умов ринку.

Особливої уваги потребує значне зростання порогу рентабельності - з 5849,7 тис. грн у 2022 р. до 40 511,2 тис. грн у 2024 р. (у 6,9 раза), що випереджає темпи приросту операційного доходу. Питома вага порогу рентабельності в операційному доході збільшилася з 97,2% до 149,3%, що означає, що фактичний рівень доходів у 2024 р. не забезпечує покриття всіх операційних витрат. Як наслідок, зона фінансової стійкості має від'ємне значення (-13 377,9 тис. грн), а запас фінансової стійкості становить -49,3%, тоді як у 2022 р. цей показник становив +2,8%.

Таким чином, попри стрімке зростання доходів і прибутку, підприємство у 2024 р. опинилося в зоні фінансової вразливості через випереджаюче збільшення витрат і порогу рентабельності. Це свідчить про необхідність посилення контролю за витратами, підвищення ефективності операційної діяльності та оптимізації структури витрат для зниження операційного ризику й відновлення позитивного запасу фінансової стійкості в наступних періодах.

Розрахунок та оцінку показників порогу рентабельності і запасу фінансової стійкості доцільно доповнити аналізом факторів їх формування.

Модель факторного аналізу показника порогу рентабельності:

$$ПР = \frac{ПВ}{КМД} = \frac{ПВ}{\frac{МД}{ОД}} = \frac{ПВ \times ОД}{МД} = \frac{ОД \times ПВ}{ОД - ЗВ} \quad (3.4)$$

На зміну порогу рентабельності впливає три комплексних факторів: 1) операційний дохід; 2) постійні витрати; 3) змінні витрати.

Для проведення факторного аналізу доцільно скористатися способом ланцюгових підстановок, який передбачає розрахунок умовного значення результативного показника:

1. Показник умовний 1:

$$ПР_{ум1} = \frac{ОД_1 \times ПВ_0}{ОД_1 - ЗВ_0} \quad (3.5)$$

де $ОД_1$ – операційний дохід звітного року, тис. грн;

$ПВ_0$ - постійні витрати базового року;

$ЗВ_0$ – змінні витрати базового року.

$$ПР_{ум1} = \frac{27133,3 \times 1790}{27133,3 - 4176,6} = \frac{48568607}{22956,7} = 2115,7$$

2. Показник умовний 2:

$$ПР_{ум2} = \frac{ОД_1 \times ПВ_1}{ОД_1 - ЗВ_0} \quad (3.6)$$

де $ОД_1$ – операційний дохід звітного року, тис. грн;

$ПВ_1$ - постійні витрати звітного року;

$ЗВ_0$ – змінні витрати базового року.

$$ПР_{ум2} = \frac{27133,3 \times 9034}{27133,3 - 4176,6} = \frac{245122232}{22956,7} = 10677,6$$

Тоді, загальна зміна (+,-) порогу рентабельності в звітному періоді порівняно з базисним періодом:

$$\Delta ПР = ПР_1 - ПР_0 \quad (3.7)$$

$$\Delta ПР = 40511,2 - 5849,7 = +34661,5$$

у тому числі за рахунок факторів:

1) операційного доходу:

$$\Delta ПР_{од} = ПР_{ум1} - ПР_0 \quad (3.8)$$

$$\Delta ПР_{од} = 2115,7 - 5849,7 = -3734$$

2) постійних витрат:

$$\Delta ПР_{пв} = ПР_{ум2} - ПР_{ум1} \quad (3.9)$$

$$\Delta ПР_{пв} = 10677,6 - 2115,7 = +8561,9$$

3) змінних витрат:

$$\Delta ПР_{зв} = ПР_1 - ПР_{ум2}. \quad (3.10)$$

$$\Delta ПР_{зв} = 40511,2 - 10677,6 = 29833,6$$

Перевірка розрахунків:

$$\Delta ПР = \Delta ПР_{од} + \Delta ПР_{пв} + \Delta ПР_{зв}$$

$$\Delta ПР = -3734 + 8561,9 + 29833,6 = 34661,5$$

Факторний аналіз порогу рентабельності підприємства проведено за

методом ланцюгових підстановок, що дозволило визначити вплив ключових факторів – операційного доходу, постійних та змінних витрат – на зміну точки беззбитковості у звітному періоді. Загальна зміна порогу рентабельності за 2022–2024 рр. становила +34 661,5 тис. грн, що свідчить про істотне зростання обсягу операційних витрат, які необхідно покрити для забезпечення беззбиткової діяльності.

Розрахунки засвідчили, що зростання операційного доходу мало зменшувальний вплив на поріг рентабельності, знизивши його на 3 734 тис. грн. Це означає, що збільшення виручки сприяло створенню умов для покриття витрат, проте цього ефекту виявилось недостатньо для компенсації загального росту витрат підприємства. Значний вплив на зміну точки беззбитковості мав фактор постійних витрат, збільшення яких зумовило зростання порогу рентабельності на 8 561,9 тис. грн, що є наслідком масштабування операційної діяльності та зростання адміністративних і виробничо-забезпечувальних витрат.

Найбільший вплив на зростання порогу рентабельності здійснило підвищення змінних витрат, яке спричинило приріст точки беззбитковості на 29 833,6 тис. грн. Це свідчить про суттєве збільшення витратної складової в собівартості реалізованої продукції, зумовлене як зростанням обсягів діяльності, так і підвищенням цін на ресурси. Отримані результати підтверджують, що саме зміна змінних витрат була основним драйвером погіршення умов беззбиткової діяльності у звітному періоді.

Таким чином, попри позитивний вплив зростання обсягів реалізації, фінансова стійкість підприємства з позиції операційного ризику знизилася внаслідок випереджаючого зростання витрат, особливо змінних. Це свідчить про необхідність підвищення ефективності витратного менеджменту, контролю виробничої собівартості та пошуку резервів для оптимізації операційних витрат з метою відновлення позитивного запасу фінансової стійкості.

Подібна методична схема використовується й у факторному аналізі

запасу фінансової стійкості Модель факторного аналізу показника порогу рентабельності:

$$ЗФС = \frac{ОД - ПР}{ОД} \times 100 = \frac{ОД - \frac{ОД \times ПВ}{ОД - ЗВ}}{ОД} \times 100 = 1 - \frac{ПВ}{ОД - ЗВ} \times 100 = \frac{ОД - ПВ - ЗВ}{ОД - ЗВ} \times 100 \quad (3.11)$$

На зміну запасу фінансової стійкості впливає три комплексних факторів:

- 1) операційний дохід;
- 2) постійні витрати;
- 3) змінні витрати.

Для проведення факторного аналізу доцільно скористатися способом ланцюгових підстановок, який передбачає розрахунок умовного значення результативного показника:

1. Показник умовний 1:

$$ЗФС_{ум1} = \frac{ОД_1 - ПВ_0 - ЗВ_0}{ОД_1 - ЗВ_0} \times 100 \quad (3.12)$$

де $ОД_1$ – операційний дохід звітного року, тис. грн;

$ПВ_0$ - постійні витрати базового року;

$ЗВ_0$ – змінні витрати базового року.

$$ЗФС_{ум1} = \frac{27133,3 - 1790 - 4176,6}{27133,3 - 4176,6} \times 100 = \frac{21166,7}{22956,7} \times 100 = 92,2$$

2. Показник умовний 2:

$$ЗФС_{ум2} = \frac{ОД_1 - ПВ_1 - ЗВ_0}{ОД_1 - ЗВ_0} \times 100 \quad (3.13)$$

де $ОД_1$ – операційний дохід звітного року, тис. грн;

$ПВ_1$ - постійні витрати звітного року;

$ЗВ_0$ – змінні витрати базового року.

$$ЗФС_{ум2} = \frac{27133,3 - 9034 - 4176,6}{27133,3 - 4176,6} \times 100 = \frac{13922,7}{22956,7} \times 100 = 60,6$$

Тоді, загальна зміна (+,-) запасу фінансової стійкості в звітному періоді порівняно з базисним періодом:

$$\Delta ЗФС = ЗФС_1 - ЗФС_0 \quad (3.14)$$

$$\Delta \text{ЗФС} = -49,3 - 2,8 = -52,1$$

у тому числі за рахунок факторів:

1) операційного доходу:

$$\Delta \text{ЗФС}_{\text{од}} = \text{ЗФС}_{\text{ум1}} - \text{ЗФС}_0 \quad (3.15)$$

$$\Delta \text{ЗФС}_{\text{од}} = 92,2 - 2,8 = 89,4$$

2) постійних витрат:

$$\Delta \text{ЗФС}_{\text{пв}} = \text{ЗФС}_{\text{ум2}} - \text{ЗФС}_{\text{ум1}} \quad (3.16)$$

$$\Delta \text{ЗФС}_{\text{пв}} = 60,6 - 92,2 = -31,6$$

3) змінних витрат:

$$\Delta \text{ЗФС}_{\text{зв}} = \text{ЗФС}_1 - \text{ЗФС}_{\text{ум2}}. \quad (3.17)$$

$$\Delta \text{ПР}_{\text{зв}} = -49,3 - 60,6 = -109,9$$

Перевірка розрахунків:

$$\Delta \text{ЗФС} = \Delta \text{ЗФС}_{\text{од}} + \Delta \text{ЗФС}_{\text{пв}} + \Delta \text{ЗФС}_{\text{зв}} \quad (3.18)$$

$$\Delta \text{ПР} = 89,4 - 31,6 - 109,9 = -52,1$$

Для визначення впливу основних чинників на зміну запасу фінансової стійкості підприємства застосовано метод ланцюгових підстановок, що забезпечує поетапне вимірювання ефекту від зміни операційного доходу, постійних та змінних витрат. Загальна зміна запасу фінансової стійкості за 2022–2024 рр. становила –52,1 відс. пунктів, що свідчить про перехід підприємства з позитивної до негативної зони фінансової безпеки в операційній діяльності.

Результати розрахунків показали, що зростання операційного доходу мало позитивний вплив на рівень запасу фінансової стійкості, забезпечивши його підвищення на 89,4 відс. п. Це означає, що збільшення обсягу реалізації створювало передумови для посилення фінансової стійкості та підвищення прибутковості підприємства. Водночас збільшення постійних витрат призвело до зниження запасу фінансової стійкості на 31,6 відс. п., що відображає зростання загального витратного навантаження на підприємство внаслідок розширення масштабів діяльності та супутнього збільшення адміністративних і

виробничих витрат.

Найбільш суттєвий негативний вплив на рівень запасу фінансової стійкості справило зростання змінних витрат, яке зумовило його зменшення на 109,9 відс. п. Така динаміка свідчить про переважний вплив саме змінних витрат у формуванні підвищеного операційного ризику, що є типовим для аграрних підприємств у періоди активної інвестиційної та виробничої діяльності.

У підсумку встановлено, що, незважаючи на позитивний вплив збільшення операційного доходу, значне підвищення витрат, особливо змінних, призвело до критичного скорочення запасу фінансової стійкості підприємства. Отримані результати підтверджують необхідність оптимізації структури витрат, підвищення ефективності ресурсного забезпечення та контролю операційної собівартості з метою відновлення позитивного запасу фінансової стійкості та зниження операційного ризику в майбутніх періодах.

У рамках дослідження запропоновано комплексний підхід до оцінювання фінансової стійкості аграрного підприємства, який передбачає інтеграцію традиційних коефіцієнтів фінансової стійкості з аналітичними показниками маржинального аналізу - порогом рентабельності, запасом фінансової стійкості та операційним важелем.

На відміну від існуючих методичних підходів, запропонована модель дозволяє: здійснювати поглиблену діагностику причин зміни стійкості через факторний аналіз витрат та доходів; оцінювати динамічний характер фінансової стійкості залежно від структури витрат і виручки; виявляти зони критичної напруги в операційній діяльності ще до появи збитків; прогнозувати вплив управлінських рішень щодо витрат і цін на рівень фінансової безпеки.

Практична реалізація підходу забезпечує підвищення точності оцінювання фінансової стійкості та створює інформаційне підґрунтя для формування ефективних управлінських рішень щодо оптимізації витрат і зміцнення фінансової стабільності підприємства.

ВИСНОВКИ

На основі проведених досліджень можна зробити висновок, що власний капітал є базовою фінансовою категорією, яка визначає економічну самостійність і стійкість підприємства, відображаючи частку активів, сформовану за рахунок внесків власників та накопиченого фінансового результату. Нормативне регулювання власного капіталу в Україні ґрунтується на положеннях Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НП(С)БО 1 та МСФЗ, що визначають його склад, порядок розкриття та принципи визнання. Структура власного капіталу включає статутний, додатковий, резервний капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток), вилучений і неоплачений капітал, що забезпечують формування фінансової бази суб'єкта господарювання. Визначення економічної природи та функціональної ролі власного капіталу є основою для ефективного управління ресурсами та підтримання фінансової рівноваги підприємства.

Водночас у теорії та практиці обліку власного капіталу зберігається низка проблем, зокрема відсутність єдиного методологічного підходу до визначення його економічної сутності та формування інформації у звітності, а також відмінності між національними стандартами та МСФЗ щодо розкриття інформації й оцінки його елементів. Обмеження щодо визнання нематеріальних складових капіталу, недостатня прозорість корпоративної діяльності та ризики викривлення фінансових показників потребують подальшого вдосконалення нормативної бази та розвитку аналітичного інструментарію.

Аналіз діяльності підприємства засвідчив динамічний розвиток підприємства, що проявляється у збільшенні виручки, активів і чистого прибутку протягом 2020–2024 рр. Розширення напрямів діяльності та застосування сучасних технологій забезпечують підвищення конкурентоспроможності та ефективності виробництва, що є важливим фактором успішності на аграрному ринку Полтавського регіону. Облікова

політика підприємства сформована відповідно до вимог НП(С)БО, враховує специфіку аграрного виробництва та забезпечує достовірність фінансових даних, що сприяє прозорості операцій та формуванню якісної інформаційної бази для управлінських рішень і зовнішньої звітності.

Система первинного документування операцій зі змінами у власному капіталі на підприємстві повинна ґрунтуватися на належним чином оформлених рішеннях учасників, актах оцінки внесеного майна та договорах про внески, із забезпеченням своєчасного внесення відповідної інформації до ЄДР. Ведення внутрішніх реєстрів із деталізацією часток учасників і фіксацією корпоративних рішень забезпечує прозорість змін та мінімізує ризики спорів. Обліковий процес організовано із застосуванням рахунків 40, 44, 46 та 67, що дозволяє своєчасно відображати формування та рух власного капіталу, у тому числі внески в негрошовій формі за справедливою вартістю та операції з його коригування. Інтеграція внутрішньої таблиці руху капіталу забезпечує належний контроль фінансової автономії та своєчасне реагування на зміни структури капіталу.

У фінансовій звітності інформація про власний капітал повно і послідовно розкривається через баланс, Звіт про власний капітал та примітки, що забезпечує прозорість корпоративних процесів і підвищує аналітичну цінність даних для користувачів. Узгодженість між первинними документами, реєстрами та звітністю формує надійну інформаційну базу для управлінських рішень і підтверджує відповідність корпоративної діяльності вимогам законодавства та стандартів обліку.

Отримані результати податкового обліку засвідчують належний рівень організації податкових розрахунків на підприємстві та відповідність операцій нормам ПКУ, що мінімізує фіскальні ризики та підтверджує прозорість діяльності. Збалансована структура податкових зобов'язань і податкового кредиту, а також наявність підтвердних документів свідчать про ефективність внутрішнього контролю, раціональність фінансових рішень і стабільність

податкової дисципліни підприємства.

Узагальнюючи результати проведеного дослідження, слід відзначити, що фінансовий стан підприємства у 2022–2024 рр. характеризується стійкою позитивною динамікою: зростання доходів, активів та масштабу діяльності свідчить про розширення економічного потенціалу підприємства та посилення його конкурентних позицій. Поступове збільшення власного капіталу та підвищення забезпеченості оборотних активів власними коштами підтверджують зміцнення фінансової стійкості та внутрішніх ресурсних можливостей. Разом з тим, значна частка дебіторської заборгованості та низький рівень високоліквідних активів визначають необхідність удосконалення управління оборотним капіталом і підвищення якості контролю за грошовими потоками.

Результати аналізу засвідчили перехід підприємства від нестійкого стану на початку досліджуваного періоду до формування ознак фінансової стабільності та зростання внутрішньої фінансової гнучкості. З метою подальшого посилення фінансової безпеки та забезпечення стабільності операційної діяльності запропоновано впровадити систему оперативного моніторингу порогу рентабельності, запасу фінансової стійкості та операційного важеля, що дозволить своєчасно ідентифікувати ризики та оптимізувати структуру витрат. Крім того, доцільним є запровадження внутрішнього реєстру руху власного капіталу з деталізацією джерел формування та використання, що сприятиме підвищенню прозорості, точності облікової інформації та якості управлінських рішень.

Загалом, підприємство має значний потенціал для подальшого розвитку за умови підвищення ефективності використання ресурсів, забезпечення стабільності грошових надходжень та посилення системи фінансового контролю й аналітики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Cao Q. Z. Discussion on the Application of Financial Accounting Thinking in Equity Investment. 4th International Conference on Social Science and Higher Education (ICSSHE). 2018. Vol. 181. P. 821–823.
2. Li W. M., Si Y. M. A research on the new concept of equity accounting in harmonious society. 3rd International Conference on Innovation and Management. 2006. Vols. 1–2. P. 703–707.
3. Morris R. D., Gordon I. Equity accounting adoption in regulated and unregulated settings: An empirical study. ACUS-A. Journal of Accounting Finance and Business Studies. 2006. Vol. 42, No. 1. P. 22–42.
4. Rudnytskyi V. S., Derii V. A., Krupka Ya. D. Інвестиційна функція капіталу та її обліково-інформаційне забезпечення. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2021. № 4(31). С. 428–437. URL: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i31.190974> (дата звернення 27.10.2025).
5. Tereshchenko O. O., Babiak N. D. Субкультура тіньової економіки та її вплив на витрати на власний капітал підприємств на ринках, що розвиваються. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2021. № 1(32). С. 382–393. URL: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i32.200601> (дата звернення 27.10.2025).
6. Wu J. Financial accounting of long-term equity investment. 5th International Conference on Green Building, Materials and Civil Engineering (GBMCE). 2017. P. 11–14.
7. Бегун С. Особливості аналізу фінансового стану підприємства в умовах воєнного стану. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2023. № 4. С. 36 - 42. URL: DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2022-04-36-42>. (дата звернення 27.10.2025).
8. Бержанір І. А. Власний капітал підприємства: економічна сутність та особливості обліку // *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2023.

Т.2. № 19. С. 78 - 86.

9. Бержанір І. Економічна сутність власного капіталу підприємства як об'єкта обліку. Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти: матеріали V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 22-23 березня 2023 р. Ч. 1. Львів: ЛНУП, 2023.296-297 URL: [https://lnup.edu.ua/attachments/article/5027/ЛНУП%20Матеріали%20конференції%20Част%201%20\(22-23.03.2023р.\).pdf#page=296](https://lnup.edu.ua/attachments/article/5027/ЛНУП%20Матеріали%20конференції%20Част%201%20(22-23.03.2023р.).pdf#page=296) (дата звернення 27.10.2025).

10. Бондаренко Н. М. Особливості обліку та аудиту власного капіталу. *The 25th International scientific and practical conference "Theoretical foundations of scientists and modern opinions regarding the implementation of modern trends"* (June 27 – 30, 2023) San Francisco, USA. International Science Group. 2023. С. 82-87.

11. Бровко О. І., Воскресенська В. В Аналіз фінансової стійкості підприємств України. *Аналітичні дослідження соціально-економічних проблем України і світу*: матер. II між нар. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених, м. Вінниця, 4 лют. 2022 р.: тези допов. Вінниця: ДонНУ ім. В. Стуса, 2022. С. 18-20.

12. Бровкова О. Г., Яковенко О. І., Гондюл Р. М. Фінансове управління як основний засіб підвищення конкурентоздатності фірми. *Економіка. Фінанси. Право*. 2021. № 3.

13. Вахович І., Кривов'язюк І., Ковальчук Н., Ковальська Л., Дорош В., Бурбан О. Оцінювання впливу фінансових і нефінансових інструментів на власний капітал і грошові потоки як основа ухвалення управлінських рішень із нарощення ринкової капіталізації підприємств. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2024. № 4(57). С. 218–232. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.57.2024.4439> (дата звернення 27.10.2025).

14. Вівчар О., Кос Т. Сучасні методи оцінювання фінансової стійкості підприємства. *Молодий вчений*. 2023. № 4 (116). С. 115 - 119. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-4-116-23> (дата звернення 27.10.2025).

15. Відображення в обліку формування статутного капіталу ТОВ. Uteka.ua. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/news-14-ezhednevnyj-buxgalterskij-obzor-39-otobrazhenie-v-uchete-formirovaniya-ustavnogo-kapitala-ooo> (дата звернення: 01.11.2025).

16. Внески до додаткового капіталу ТОВ: законодавче закріплення механізму. 7eminar.ua. URL: <https://7eminar.ua/news/12788-vneski-do-dodatkovogo-kapitalu-tov-zakonodavce-zakriplennya-mexanizmu> (дата звернення: 01.11.2025).

17. Гордієнко Т. В., Сторожук Т. М. Удосконалення обліково-інформаційного забезпечення управління власним капіталом. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2021. Вип. 40. С. 20–25.

18. Гурин В., Лопатовський В. Засоби покращення фінансового стану та зміцнення фінансової складової економічної безпеки підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2022. № 6, т. 1. С. 234-240.

19. Дорош Н., Сніжко В. Облік власного капіталу в контексті Національних та Міжнародних стандартів. *Молодий вчений*. 2019. № 2 (66). С. 606 - 610. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-2-66-128> (дата звернення 27.10.2025).

20. Дробот Я. В., Корнієнко І. С. Управління капіталом у контексті забезпечення фінансової безпеки підприємства. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету*. 2022. № 1(4). С. 68–78.

21. Дюжев О. В., Погорєлова Т. О., Перерва П. Г. Моніторинг інформаційного забезпечення управління підприємством. *Нові інформаційні технології управління бізнесом* : зб. тез 8-ї Всеукр. наук.-практ. конф. Київ : Спілка автоматизаторів бізнесу, 2025. С. 97-100. URL: https://unionba.com.ua/storage/content/osvita/zbirnyk_tez_npk_2025.pdf (дата звернення 27.10.2025).

22. Єпіфанова І. Ю., Супрун В. В. Особливості управління капіталом

підприємств легкої промисловості. Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки». 2020. № 5. С. 74–78.

23. Єпіфанова І., Джеджула В., Мотрук Д. Управління власним капіталом підприємств мобільного зв'язку. Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки». 2022. Т. 302, № 1. DOI: [10.31891/2307-5740-2022-302-1-50](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-302-1-50).

24. Єршова Н. Фінансове прогнозування у фокусі обліково-аналітичного забезпечення. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2024. Вип. 5. С. 312-322.

25. Єршова Н., Грінько А. Обліково-аналітичне забезпечення прийняття фінансових рішень при управлінні платоспроможністю підприємства. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»*. Серія: Економічні науки. 2023. № 2. С. 23-30.

26. Задорожний З.-М., Муравський В., Жукевич С., Хома Н., Данилюк І., Башуцький Р. Фінансова стійкість в управлінській системі підприємств... *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2024. № 6(59). С. 234–250. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.59.2024.4592> (дата звернення 27.10.2025).

27. Зоря О. П., Єрмолаєва М. В., Капаєва Л. М., Кулинич В. В., Кацай Ю. Р. Власний капітал у системі забезпечення фінансової стійкості підприємства: облік, звітність, аналіз. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 10. DOI: [10.5281/zenodo.15338150](https://doi.org/10.5281/zenodo.15338150).

28. Колісник О., Томша А. Методичні підходи та організація обліку і аудиту власного капіталу підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. № 37. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-29> (дата звернення 27.10.2025).

29. Костенко Ю., Короленко О. Гузь М. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. № 43. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77> (дата звернення 27.10.2025).

30. Кравченко М. О., Леонтовська М. А. Підходи до оцінювання

фінансової стійкості інноваційно-активних підприємств. *Економічний вісник НТУУ*. 2022. № 24. С. 93 - 98. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/53994/1/EV-2022-24_p93-98.pdf (дата звернення 27.10.2025).

31. Кузьмінська О. Сутність фінансової безпеки як об'єкта аналізу. *Світ фінансів*. 2022. № 4(73). С. 184 - 192. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1561> (дата звернення 27.10.2025).

32. Лазоряк В. Б., Марценюк Р. А. Аналіз фінансової стійкості підприємства: теоретичний аспект. *Проблеми та перспективи розвитку бізнесу в Україні* : матеріали III Міжнародної наук.-практ. конф. молодих вчених і студентів (м. Львів, 2 березня 2023 р.) : тези доповідей. Львів : Львівський торговельно-економічний університет, 2023. С. 176 - 178 URL: http://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/kafedry/Ekonomiky/2023/Problemi_ta_perspektivi_rozvitku_biznesu_v_Ukrajini_materiali_III_Mizhnarodnoji_naukovo-praktichnoji_konferenciji_molodikh_vchenikh_i_studentiv_.pdf#page=176 (дата звернення 27.10.2025).

33. Лега О. В., Прийдак Т. Б., Яловега Л. В. Фінансово-економічна безпека: важливість обліку та інтеракція ключових учасників. *Управління механізмами гарантування фінансово-економічної безпеки соціально-економічних систем різних рівнів функціонування*: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 42 – 44. URL: https://www.mnau.edu.ua/files/nauk_prof_konf/zbirnyk-tez-20-22-11-24.pdf (дата звернення 27.10.2025).

34. Лега О., Єрмолаєва М., Тютюнник С. Інформативність бухгалтерського балансу: аналіз структури та функцій. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 1 (52). С. 14-21. URL: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-52-2> (дата звернення 27.10.2025).

35. Лищенко М. О. Аналіз фінансової стійкості підприємства як елементу забезпечення фінансової стабільності роботи підприємства. *Вісник*

Черкаського університету. 2018. № 2. С. 49 - 57.

36. Логачев В., Хрипун Є.; наук. кер. Лега О. Аналітико-контрольне забезпечення ефективного розподілу прибутку. Бухгалтерський облік, контроль та аналіз... : зб. наук. праць VIII Всеукр. наук.-практ. конф., 30.10.2025. Полтава, 2025.

37. Лопатовський В. Г., Красуцький Р. І. Особливості формування та використання інформації про фінансові результати діяльності господарюючого суб'єкта як результативного показника його обліку та звітності. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 1. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2022/03/pdf> (дата звернення 27.10.2025).

38. Любар О., Болехівська В., Сімаков О. Власний капітал та його вплив на розвиток вітчизняної науки. *Економіка та суспільство*, 2019, № 20. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/19> (дата звернення: 25.10.2025).

39. Люта О. В., Галич О. О., Пігуль Є. І. Аналіз ефективності формування та використання капіталу вітчизняних підприємств. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 25. С. 353 - 357.

40. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Кутчак Ю. М. Фінансовий облік II : навч. посібник. Запоріжжя: ЗНУ, 2023. 368 с.

41. Малейко Л., Семенова С. Відображення власного капіталу під час консолідації. *Матеріали конференцій МЦНД*, (07.04.2023; Рівне, Україна). С. 29 - 31. URL: <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/503> (дата звернення 27.10.2025).

42. Меліхова Т., Разнатовський І. Концептуальні основи обліку статутного та додаткового капіталу. *Актуальні проблеми сучасного бізнесу : матеріали VI міжнародної наук.-практ. конф.*, 27–28.03.2024. Львів: ЛНУП, 2024. С. 227–229. URL: <https://www.lnup.edu.ua/.../Матеріали%20конференції...pdf#page=227> (дата

звернення: 01.11.2025).

43. Мельничук В. В. Питання обліку та оцінки статутного капіталу аграрних підприємств. *Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал*. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/pitannya-obliku-ta-ocinki-statutnogo-kapitalu-agrarnih-pidpriemstv.html> (дата звернення 27.10.2025).

44. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності № 433 від 28 берез. 2013 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 27.10.2025).

45. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства № 635 від 27 черв. 2013 р. *Все про бухгалтерський облік*. 2014. № 68. С. 3 - 10.

46. Мильнікова М. Збільшення та зменшення статутного капіталу ТОВ. *Бухгалтер&Закон*. 2018. № 39 - 40. URL: <http://bz.ligazakon.ua/ua/magazine/900506> (дата звернення 27.10.2025).

47. Мироновська М. О., Назаренко О. В. Характеристика методичної компоненти аудиту власного капіталу. *Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації* : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет- конференції (м. Суми, 22 листопада 2022 р.). за ред. проф. Назаренка О. В. Суми: СНАУ, 2022. С. 151-153. URL: http://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/10272/1/Збірник_МНПК_СНАУ%2022.11.2022%20%20%28скор%29.pdf#page=52 (дата звернення 27.10.2025).

48. Михалків А., Косташ Т. Облік власного капіталу за МСФЗ. *Scientific Collection «InterConf+»*. 2022. № 23 (117). С. 43 - 54. URL: <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.07.2022.005> (дата звернення 27.10.2025).

49. Мудрий М. Особливості формування власного капіталу підприємницьких товариств у сучасних умовах економічної турбулентності. *Журнал стратегічних економічних досліджень*. 2022. № 3(8). С. 54–61. DOI: [10.30857/2786-5398.2022.3.5](https://doi.org/10.30857/2786-5398.2022.3.5).

50. Мулик Т. О. Відображення інформації про власний капітал у

звітності господарюючих суб'єктів. *Агросвіт*. 2020. № 19-20. С. 51–60.

51. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» № 73 від 07 лют. 2013 р. *Верховна Рада України*. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 27.10.2025).

52. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» № 290 від 29 лист. 1999 р. *Верховна Рада України*. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 27.10.2025).

53. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» № 318 від 31 груд. 1999 р. *Верховна Рада України*. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 27.10.2025).

54. Нестеренко А. Статутний та додатковий капітал ТОВ: порівняльний аналіз і практичні аспекти. *Lawyer Expert*. URL: <https://lawyer-expert.com/blog/statutnij-ta-dodatkovij-kapital-tov-porivnyalnij-analiz-i-praktichni-aspekti> (дата звернення: 01.11.2025).

55. Нікольчук Ю., Небжицький Б., Савчук О. Фінансова стійкість як індикатор ефективності використання фінансових ресурсів підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2023. № 1 (314). С. 220 - 225. URL: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-314-1-33> (дата звернення 27.10.2025).

56. Нюанси формування статутного капіталу юридичної особи. *Юридична газета Online*. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/nyuansi-formuvannya-statutnogo-kapitalu-yuridichnoyi-osobi.html> (дата звернення 27.10.2025).

57. Парій, Л. Розробка управлінських рішень щодо управління власним капіталом на підприємстві. *Економіка та суспільство*, 2021. № 33. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-69>. (дата звернення 27.10.2025).

58. Перерва П. Г., Лега О. В., Тютюнник С. В., Тютюнник Ю. М. Прибуток як основа фінансової стійкості та стратегічного розвитку підприємства. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 7. URL:

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14790464> (дата звернення 27.10.2025).

59. Петриченко О. Додатковий капітал для ТОВ: основні зміни, що очікуються. Наслідки та ризики. ЛІГА:ЗАКОН. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/238346_dodatkoviy-kaptal-dlya-tov-osnovn-zmni-shcho-ochkuuyutsya-nasltdki-ta-riziki (дата звернення: 01.11.2025).

60. Петриченко О. Менше – значить легше? Як зменшити статутний капітал і залишитися на плаву. ЛІГА:ЗАКОН. URL: <https://7eminar.ua/news/10710-mense-znacid-legse-yak-zmensiti-statutnii-kapital-i-zalisitisya-na> (дата звернення: 01.11.2025).

61. Пешков А., Лега О. Аналіз фінансової стійкості вітчизняних підприємств в умовах невизначеності. Цифрова економіка та економічна безпека. 2024. № 1(10). С. 151–158. URL: <https://doi.org/10.32782/dees.10-27> (дата звернення 27.10.2025).

62. Підстави та порядок зменшення статутного капіталу ТОВ. EBS Kyiv. URL: <https://www.ebskyiv.com/osnovaniya-i-poryadok-umensheniya-ustavnogo-kapitala-ooo> (дата звернення: 01.11.2025).

63. Платухін О. Г. Теоретичні аспекти визначення сутності фінансового управління власним капіталом підприємства. *Актуальні питання економічних наук*, 2025, № 14. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.16938103>.

64. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02 груд. 2010 р. *Верховна Рада України*. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 27.10.2025).

65. Подолянчук О. А., Коваль Н. І., Гудзенко Н. М. Облік в фермерських господарствах: монографія навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2019. 374 с.

66. Поліщук Н. В., Заболотна Я. В. Особливості формування капіталу підприємства. Науковий погляд: економіка та управління. 2023. Вип. 4(84). С. 118–121. DOI: [10.32782/2521-666X/2023-84-18](https://doi.org/10.32782/2521-666X/2023-84-18).

67. Полятикіна Л. Аналітичні основи реалізації концепції збереження власного капіталу при оподаткуванні підприємств. Економіка та суспільство.

2024. № 60. DOI: [10.32782/2524-0072/2024-60-67](https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-67).

68. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV від 16 лип. 1999 р. *Верховна Рада України*. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 27.10.2025).

69. Про внесення змін до статті 12 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»: Закон України від 31.07.2025 № 4564-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4564-20#n2> (дата звернення: 01.11.2025).

70. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб: Закон України від 09.01.2025 р. № 4196-IX. *Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text> (дата звернення 27.10.2025).

71. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#n2> (дата звернення: 01.11.2025).

72. Солоцька О. Статутний капітал: формування, вимоги, відповідальність. ЛІГА:ЗАКОН. Додатковий капітал для ТОВ. Основні зміни, що очікуються. Наслідки та ризики. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/227115_statutniy-kapital-formuvannya-vimogi-vidpovdalnst (дата звернення: 01.11.2025).

73. Формування статутного капіталу ТОВ: чому це важливо для вас? GOLAW. URL: <https://golaw.ua/ua/insights/publication/formuvannya-statutnogo-kapitalu-tov-chomu-cze-vazhlivo-dlya-vas> (дата звернення: 01.11.2025).

74. Хрипун Є., Лимар А., Штефан В.; наук. кер. Лега О. Виклики та переваги автоматизації бухгалтерського обліку на підприємствах: оцінка програмного забезпечення та вибір оптимальних рішень. Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю... : матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф., 25.03.2025. Полтава, 2025. С. 391–394.